

FE - Ämnesförnyelse i svenska företagsekonomiska utbildningar

Fyra fallstudier av försök till förnyelse på kandidatprogram i företagsekonomi och på civilekonomprogram, på uppdrag av styrelsen för Föreningen företagsekonomi i Sverige (FEKIS)

Signe Jernberg

FÖRENINGEN

FEKIS

FÖRETAGSEKONOMI I SVERIGE

Innehållsförteckning

Förord från FEKIS styrelse	3
Förord från författaren	4
En inspirerande rapport	5
Alltings ursprung: Samhälle, marknad och företagande på Södertörns högskola	7
<i>I Moas båge</i>	10
<i>Epilog - Södertörns högskola</i>	14
Företagets verkliga skulder: Externredovisning A på Örebro universitet	15
<i>Kursens idégrunder</i>	15
<i>Uppgiften "Företagets egentliga skulder"</i>	17
<i>Tillbaka till presentationen i Örebro</i>	19
<i>Epilog - Örebro universitet</i>	20
Att organisera en golftävling: Entreprenörskap på Jönköping University	21
<i>Kursen Entrepreneurship</i>	22
<i>Studenterna om Entrepreneurship</i>	23
<i>Entrepreneurship som en del av civilekonomprogrammet på Internationella Handelshögskolan i Jönköping</i>	24
<i>Epilog - Handelshögskolan i Jönköping</i>	26
Företagsekonomi: Ett ämne? Introduktionskurser till ekonomprogrammen	27
<i>I Göteborg</i>	27
<i>I Karlstad</i>	29
<i>Epilog - Göteborg och Karlstad</i>	31
Att lyssna och att betrakta som mål:	
En avrundande reflektion kring att skriva en inspirerande rapport	31
Om rapporten	34
<i>Ett par kommentarer om arbetsprocessen</i>	34
<i>Hur jag valde fall</i>	34
<i>Skapandet av material</i>	35
<i>Skrivprocessen</i>	35
Artiklar och film som nämns i rapporten	36
Bilagor: Kursplaner	37
<i>Södertörns högskola Kursplan Företagsekonomi A (1053FE)</i>	
<i>Örebro universitet - Kursplan FE100G</i>	
<i>Handelshögskolan i Jönköping Kursplan Entrepreneurship (JESG10)</i>	
<i>Göteborgs universitet kursplan EKFN10</i>	
<i>Karlstad universitet kursplan FEGA01</i>	

FÖRORD FRÅN FEKIS STYRELSE

En viktig uppgift för Föreningen Företagsekonomi i Sverige är att underlätta och stimulera till diskussioner om hur den akademiska utbildningen i företagsekonomi kan utvecklas och förbättras. Styrelsen initierade mot bakgrund av detta en kartläggning av hur utbildningen på A- och B-nivå var upplagd på olika lärosäten.

Rapporten ”Från ABCD till textilt management. Tradition och förnyelse i svenska företags-ekonomiska utbildningar”, författad av Signe Jernberg och Ewa Sarlöv, publicerades hösten 2020. Författarna konstaterade att det fanns stora likheter och stor stabilitet i hur utbildningarna var upplagda över lärosätena.

Rapporten väckte stort intresse hos föreningens medlemmar och styrelsen beslutade att låta genomföra en studie där annorlunda sätt att introducera företagsekonomi till studenter stod i fokus. Syftet var att inspirera till fortsatt förnyelse av den företagsekonomiska utbildningen vid svenska lärosäten genom att ta fram rikare beskrivning av dessa fall. Det är denna rapport som nu föreligger.

Vi hoppas att rapporten kan inspirera till samtal och pedagogisk utveckling vad gäller företagsekonomisk utbildning.

För FEKIS styrelse

Anette Hallin
Ordförande

Nils Brunsson
Styrelsemedlem

FÖRORD FRÅN FÖRFATTAREN

Att just jag har skrivit den här rapporten beror på att jag tidigare skrivit en rapport på uppdrag av FEKIS. Uppdraget för denna rapport var att skriva inspirerade, med vissa avgränsningar. Men även med avgränsningar finns det ett nästan oändligt antal sätt att ta sig an en sådan uppgift. Det här uppdragets art är alltså sådant, att det i ganska liten utsträckning finns en objektiv position att arbeta utifrån.

Rapporten är ett resultat av de val jag gjort och de människor jag pratat med. En annan rapportförfattare hade hittat andra fall att skriva om och därmed förts samman med människor i andra kurser, på andra lärosäten. De personer jag talat med, har i stor utsträckning format rapportens innehåll. De har varit tillmötesgående, vänliga och intresserade av mitt arbete, på ett sätt som jag kanske inte förväntat mig. Vi har mejlat, zoomat, träffats och ringts vid. Jag har frågat om än det ena, om än det andra och har i rapportens anda blivit inspirerad. Därför vill jag inleda med att tacka dessa personer för deras medverkan och för att de gjort rapporten möjlig.

Per Forsberg, Anna Fyrberg Yngfalk, Johan Larsson, Tommy Larsson Segerlind, Magdalena Markowska och Johan Åkesson, utan ert engagemang hade rapporten inte varit så mycket mer än fem kursplaner. Tusen tack, ni har varit toppen! Tack också till er fantastiska studenter som deltagit i gruppdiskussioner och särskilt tack till de två studenter som hjälpte mig att organisera diskussionsgrupperna.

Tack till Nils Brunsson, som varit styrelsens förlängda arm in i projektet. Det hade med all säkerhet varit mycket tråkigare att jobba med detta utan dig, jag misstänker också mer riktningsslöst. Tack FEKIS styrelse för att jag fick göra detta. Slutligen vill jag tacka alla er som engagerat er och nosat på projektet men inte figurerar i huvudrollerna i fallbeskrivningarna. Ni är också värdefulla.

April 2022

Signe Jernberg

En inspirerande rapport

Våren 2021 initierade FEKIS styrelse ett projekt om företagsekonomisk utbildning. Projektet formulerades ur de resultat som kom av den kartläggning av företagsekonomisk utbildning som Ewa Sarlöv och jag gjorde på FEKIS uppdrag under 2020. I rapporten *”Från ABCD till textilt management: Tradition och förnyelse i svenska företagsekonomiska utbildningar”* beskriver vi de första två åren på samtliga ekonomprogram i Sverige. Resultaten pekade på att det finns en starkt institutionaliserad kärna inom företagsekonomi där ämnets delämnen undervisas på liknande sätt på Sveriges ekonomutbildningar. De traditionella biämnena handelsrätt, nationalekonomi och statistiks relevans för företagsekonomi, tycks också ohotad och förgivettagen. Runt denna kärna finns en flora av förnyelseförsök där ämnet framför allt förnyas genom att olika profiler läggs till. Förnyelse av själva ämnet företagsekonomi på de traditionella ekonomie kandidatprogrammen och på civilekonomprogrammen, tycks dock mer sällsynt. Vi företagsekonomer har hittat ett sätt att presentera ämnet på och det står vi fast vid.

Rapporten möttes inte av förvåning i någon högre grad, snarare tycktes människor som läste den uppskatta att få bekräftat vad de redan visste, företagsekonomi har stagnerat. Värderingen av detta faktum skiftar. Somliga tycker den givna ordningen är självklar och bör bestå, andra ser relevansproblem. Efter rapporten har ett stort antal förslag på vidare utredning kommit. De har främst handlat om att kartlägga mer och gräva djupare i stagnationen. FEKIS styrelse ville dock ta en annan väg. Ståndpunkten var att vi redan vet att det inte händer så mycket i företagsekonomins kärna, i stället behövs ett projekt som ger inspiration och kunskap om dem som möjligen ändå försöker göra något annat än den av historien givna ordningen¹. Syftet med det nya projektet var formulerat:

«Syftet är att ta fram information som kan inspirera oss till utveckling och förnyelse. Vi behöver djupgående information om några spännande försök att förnya utbildningen, alltså ett slags fallstudier.»

Min roll har varit att utföra projektet. Den här rapporten är ett av resultaten av det. Rapporten beskriver ett antal försök till förnyelse av företagsekonomisk utbildning under den första terminens kurser på ekonomprogram och civilekonomprogram. Projektet har riktats mot de program som har en uppbyggnad enligt ekonomie kandidatexamen-traditionen samt civilekonomprogram². Innovativa profilprogram kan råka slinka med på grund av samläsningsupplägg, men de är inte del av urvalsgruppen.

Det finns två begrepp som är centrala för rapporten, ämnesförnyelse och försök. *Ämnesförnyelse* är ett inte helt lätt begrepp att definiera. Det som begreppet strävar efter att fånga är förnyelse av hur ämnets beskaffenhet presenteras för studenterna, vad företagsekonomi *är*. Detta innefattar också framställningar av ämnets historia som inte följer den ofta gjorda framställningen att ämnets utveckling är ett resultat av Handelshögskoletraditionen och/eller nationalekonomi. Projektet handlar alltså inte om förnyelse genom att föra ihop företagsekonomi med diverse

1. Vilket givetvis handlar om en prioritering i stunden och inte om att inte framtida utredningsarbete är viktigt.

2. Ekonomie kandidatexamen finns inte definierad i högskoleförordningen, den ger en generell kandidatexamen där kravet är minst 90 hp i huvudområdet för examen, inklusive ett självständigt arbete i detsamma. Ekonomiebenämningen ska ses som en fälttradition. Lärosätena har något olika krav för att ge en ekonomie kandidatexamen. De friast hållna kraven är 90 hp företagsekonomi och 30 hp nationalekonomi. Till det lägger vissa lärosäten 15 hp statistik och/eller 15 hp juridik (oftast handelsrätt). Civilekonomexamen är till skillnad från ekonomie kandidatexamen en yrkesexamen och följaktligen med andra och för ett framtida yrkesliv mer specifikt formulerade yrkesmål än en generell kandidatexamen.

fenomen och tillämpningsområden. Förnyelse medelst pedagogik har inte heller varit aktuellt att undersöka. Det finns dock rimligen inga klara skiljelinjer mellan ämne och fenomen eller ämne och pedagogik. Fallen i rapporten kan tangera ämnesförnyelse både genom pedagogik och genom fenomen.

Ett alternativt sätt att se på frågan om begreppsdefinition är att rapporten och dess fall öppnar för diskussion om vad vi menar med ämnesförnyelse och att rapporten då ställer frågor som: Hur är det här ämnesförnyelse? Vad mer kan vi tänka oss definiera ämnesförnyelse som? Vilken ämnesförnyelse saknas?

Försök är viktigt, för det är inte så mycket resultat som ambition, idé och vilja som är viktigt i rapporten. Syftet är inte som i många rapporter, att sakligt beskriva, granska, utvärdera och föreslå olika åtgärder för att lösa ett problem. Syftet med den här rapporten är att inspirera, att visa på alternativ och att väcka tankar och idéer. Granskning och utvärdering är underordnat. Rapporten har kommit till genom att jag arbetat med vedertagna vetenskapliga metoder. Jag har gjort dokumentstudier, intervjuer och gruppintervjuer. I det arbetet har jag strävat efter att vara en engagerad och nyfiken betraktare. Jag ställer frågan ”vad är det som händer här?” och tänker ”vad kul att någon förmått sig själv och sina kollegor att tänka till”. I följande fyra fallbeskrivningar beskrivs hur, i rapporten medverkande lärare med lärarlag, tänkt när de utformat kurserna, vad poängen är, vad de gör i kurserna och varför de gör som de gör. Studenter som läser kurserna är också närvarade. Genom deras röster kommer ett granskande och utvärderande inlägg in.

Det här är ingen vanlig rapport. Den saknar analys, slutsatser och diskussion. Rapporten bygger på fyra berättelser som utspelar sig i och runt kurser på fem olika lärosäten. Genom dem öppnas ett antal idéer och förhållningssätt till företagsekonomi som undervisningsämne i Sverige. Ur läsningen av berättelserna kommer förhoppningsvis samtal, diskussion, reflektion och handling som berör ämnesutveckling och förnyelse. I stället för analys, slutsats och diskussion så avslutas rapporten med att jag kort delar med mig av intryck som jag fått och lärdomar jag gjort under arbetet med rapporten. I bilagor finns kursplaner för de kurser som beskrivs i rapporten. Där finns också ett par avslutande kommentarer till urval, insamling och behandling av material i projektet och rapporten. Utan vidare dröjsmål fortsätter jag nu in i mina svenska kollegors idéer kring hur företagsekonomisk utbildning kan förnyas samt deras arbete med att skapa och iscensätta förnyelse.

Alltings ursprung: Samhälle, marknad och företagande på Södertörns högskola

Är företagsekonomi en samhällsvetenskap?

På Södertörn inleds ekonomiprogrammet med en kurs som introducerar företagsekonomi som ett samhällsvetenskapligt ämne. Kursen heter *Samhälle, marknad och företagande* och så här beskrivs kursen av lärarlaget i den skriftliga kursintroduktionen:

«Kursen syftar till att ge en bred samhällsvetenskaplig introduktion till ämnet företagsekonomi och dess studieobjekt.

Kursen ger studenterna en djupare förståelse av de grundläggande fenomen och objekt, vilka ämnet företagsekonomi studerar. Genom ett historiskt perspektiv fördjupas studentens föreställningar och förståelse dels om hur det ekonomiska systemets centrala institutioner, nämligen marknader och byråkratier, samt branscher, företag och andra organisationer har utvecklats fram till vår samtid dels om hur samspelet mellan ekonomiska och politiska institutioner har utvecklats under samma period. Studenten introduceras till grundläggande teorier och begrepp som ämnet företagsekonomi tillämpar i analyser av dess studieobjekt. Institutionernas uppkomst och utveckling, marknadernas integration, företagets och innovationernas betydelse samt globaliseringen är frågeställningar som diskuteras utifrån vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter. Delkursen syftar till att ge studenten en förtrogenhet om tidigare, pågående och tänkbara framtida samhällsförändringar samt hur ekonomiska och politiska institutioner både påverkas av och påverkar denna utveckling.»

Samhälle, marknad och företagande är den första av fyra delkurser på den första terminens kurs, Företagsekonomi A, 30 hp. Varje delkurs är på 7,5 hp och läses på helfart. *Samhälle, marknad och företagande* följs av kursen *Ekonomisk vetenskap och metodlära* 7,5 hp, där studenterna får grundläggande kunskaper om metod och vetenskapsteori som är relevant för företagsekonomiämnet. Efter detta följer *Redovisning och beskattning* samt *Ekonomistyrning* på vardera 7,5 hp.

Kursmålen för *Samhälle, marknad och företagande*:

Kunskap och förståelse

- Redogöra för grundläggande teoretiska utgångspunkter inom företagsekonomi som vetenskaplig disciplin, dess utveckling, perspektiv och fält
- Beskriva företagsekonomins studieobjekt, dess olika ämnesområden och tillhörande grundläggande modeller, teorier och begrepp
- Exemplifiera hur verksamheter kan ledas och styras samt hur organisationens prestationer och uppoffringar påverkar effektiviteten
- Beskriva hur kunskap och utveckling skapas genom växelverkan mellan vetenskap och praktisk erfarenhet

Färdighet och förmåga

- Strukturera och analysera företagsekonomiska problem
- Diskutera och jämföra olika företagsekonomiska modeller på ett initierat och omdömesfullt sätt
- Använda grundläggande begrepp, teorier och metoder vid beskrivning och analys av olika situationer, problem och möjligheter i företag och organisationer

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- Tillämpa sina kunskaper reflexivt och kritiskt inom området
- Diskutera etiska frågeställningar i relation till företagande och ekonomisk utveckling

Undervisning och examination på *Samhälle, marknad och företagande* byggs genom föreläsningar och fyra seminarier med tillhörande skriftliga uppgifter. Det hela avslutas med en salstentamen med open book-upplägg.

Av kursutvärderingar framgår det tydligt att seminarierna är uppskattade. De beskrivs som ”lärorika”, ”intressanta” och ”givande”. Förståelsen för litteraturen blir bättre efter seminariet. Flera studenter uppskattar också den aktivering som seminarierna innebär, att få interagera och diskutera. När jag läser riktlinjerna för seminarierna blir jag själv lite sugen på att vara student i kursen.

Uppgift till seminarium 1

1. Douglass C. North artikel heter «The Paradox of the West» och gör en historisk genomgång om hur man kan förstå och förklara kopplingen mellan frihet och den ekonomiska tillväxt som västvärldens samhällen genomgått historiskt. Varför benämner North detta som en ”paradox”?
2. I Schöns bok ”Vår världs ekonomiska historia?” i kapitel 1 och 2 nämner han tre nyckelfaktorer som varit drivkrafter i världsekonomin de senaste två hundra åren: institutioner, innovationer och integration. Vad menar Schön med dessa begrepp? Försök utifrån du läst dessa två kapitel (men även North) med egna ord definiera vad dessa drivkrafter och begrepp står för.

Uppgift till seminarium 2

Under 1800-talet och 1900-talet växte företaget som organisationsform fram som en allt viktigare aktör i det ekonomiska systemet.

Beskriv utifrån Schöns bok, bakgrunden och framväxten av företaget som fenomen och jämför olika bolagsformer (speciellt aktiebolaget) under 1800-talet och början på 1900-talet.

Några viktiga inslag som infördes i aktiebolagslagen under 1800-talet var att man begränsade ägarnas ansvarsskyldighet för bolaget skulder samt att man också erkände aktiebolaget som en juridisk person. Diskutera vilka konsekvenser aktiebolaget som bolagsform har gett för a) för samhället i stort b) för företagen som använt denna bolagsform c) och för olika intressenter (ägare, anställda,

finansiärer, underleverantörer, staten, ledarskapet i företaget etc.) till företaget.

Uppgift till seminarium 3

Förklara utifrån Lindbloms bok marknadssystemet som grundbegrepp. Vad menar Lindblom med begreppen ”marknad” och ”marknadssystem”? I kapitel 4 beskriver Lindblom den bärande konstruktion (eller ”skelett”) som krävs för att åstadkomma ett marknadssystem. Vilka olika delar menar Lindblom att marknadssystemet består av?

Lindblom försöker i sin bok föra en opartisk diskussion (dvs utan att utgå från ideologiska ställningstaganden) om marknadssystemets fördelar och nackdelar. Bland annat diskuterar han marknadssystemets inneboende effektivitet och ineffektivitet? Vilka fördelar och nackdelar med marknadssystemet har ni i gruppen lokaliserat efter att ha läst boken?

Uppgift till seminarium 4

Deluppgift 1 (Broberg)

Brobergs bok täcker in omvandlingen i svenskt näringsliv från 1980 och framåt utifrån tre huvudsakliga teman: Finansiell expansion, Industriell specialisering, samt Tjänstesektorn och den nya ekonomin. Uppgiften är att i dagstidningar och affärspress, både på webben och på papper, hitta exempel på mönster, modeller och teorier, utvecklingslinjer som beskrivs i Brobergs bok. Detta redovisas genom att klippa ut och klistra in (virtuellt eller manuellt) en specifik artikel som ni vill belysa. Beskriv var och hur denna artikel relateras till kurslitteraturen, d.v.s. var i kurslitteraturen detta behandlas respektive var i texten ni hittar dessa samstämmigheter. Exempelvis: ”Broberg beskriver den globala logistiken på s. 67–73 och här i DI/SvD/DN/etc. ser vi samma mönster i och med att XXXXX...” eller ”Riskkapitalets förändring som diskuteras av Broberg på s. 49 avspeglas i en artikel i DI som tar upp...”

Deluppgift 2: (Styhre)

Om byråkrati (Styhre):

1. Hur kopplas begreppet byråkrati till begreppen rättsstat och rationalitet (eller, i Webers termer, byråkrati är en form för organisering av den hierarkiska strukturen under den rationella-legala typen av auktoritet – så, hur kopplas byråkrati till den rationella-legala auktoriteten)?

2. Utgå från Webers idealtypiska definition av byråkratin i tio principer.

Försök förstå meningen med dessa principer (vad är det för föreställningar och idéer om social order som de bygger på?).

Finns det en etik bakom dessa principer (tjänstetika)?

1. Hur skulle ni koppla framväxten av byråkrati som institution med framväxten av institutioner som, enligt North, främjar både frihet och tillväxtekonomi?

Detta ska alltså ske under fem veckor. När jag pratar med Tommy Larsson Segerlind som är kursansvarig för *Samhälle, marknad och företagande*, så reflekterar han själv över att det är mycket och ganska tung läsning. För många studenter kan det bli tungt, för det är ett innehåll som de är ganska obekanta med och som kräver tid och reflektion för att få det att sjunka in. Tommy är noga med att poängtera för både mig och för studenterna fortlöpande under kursen, att detta inte är en kurs i ekonomisk historia och att det inte finns något intresse av att de kan årtal. Poängen med kursen är att använda historien för att förstå samtiden och dagens samhälle, ekonomi och företagets roll i denna. Tommy menar att de flesta tar till sig detta, men det är en utmaning för en del studenter att se historien som ett perspektiv på att förstå samtiden och vart vi möjligen är på väg.

Så vad händer hos en student när den möter en kurs som denna alldeles i början på ekonomiprogrammet? Kursutvärderingarna handlar, som det ofta är med kursutvärderingar inom företagsekonomi, till största delen om genomförandefrågor, studenterna tycker föreläsningarna var tydliga/otydliga/roliga/tråkiga/för långa/för korta eller att grupparbetena fungerade jättebra/bara jag i min grupp gjorde något/var helt meningslöst. *Samhälle, marknad och företagande* får övervägande goda omdömen och fylligt med frisvarskommentarer vad gäller genomförandet, men reflektioner och kommentarer om kunskapsinnehållet lyser med sin frånvaro³. Jag vill veta mer om hur studenterna resonerar.

I Moas båge

Det är december och jag är på Södertörn för att prata med fem studenter som läser första och andra året på ekonomiprogrammet. Jag vill veta mer om deras upplevelser av kunskaperna de utvecklat på kursen. Vi sitter i studentkårens lokaler i Moas båge, Södertörn högskolas huvudbyggnad. Den sträcker sig som en halvcirkel runt en stor öppen plats, som ett torg. Moas båge är döpt efter Moa Martinsson, svensk proletärförfattare som bodde i området en tid. Studenterna och jag äter kakor från Pressbyrån, stämningen är peppig. Den student jag haft kontakt med på Södertörn är en sådan som kan fixa pepp, också när en okänd människa från Gävle kommer och vill ha en gruppdiskussion om den första kursen på det ekonomiprogram de läser.

I den här studentgruppen är den dominerande reflektionen positiv till vad det är för slags kunskap de får med sig av kursen och vad de ska med den till. En student är särskilt positiv:

- Jag tyckte det var så intressant. Så noga har jag inte läst kurslitteratur innan. Jag tyckte det var väldigt roligt. Så var det inte när jag gick gymnasiet. Jag tyckte, det kanske var för att jag hade jobbat ett tag, att det var roligt att lära sig något nytt. Jag tänkte att det här gör jag bara för mig. Jag blir mer allmänbildad. Jag ser världen på ett annat sätt. Intresse har mycket med det att göra.

En annan student uppskattar också kursens ambition att formulera företagsekonomi som en samhällsvetenskap:

3. Det går att fråga sig om det är rimligt att de borde kunna det. Lars Engwall hävdar gärna att högskolor och universitet skiljer sig, bland annat, från företag genom att studenterna (motsvarande företagets kunder) inte i förväg vet vad det är för "produkt" (utbildningen) de "köper". Frågan är kanske när studenterna bör kunna börja förhålla sig till och utvärdera "produkten" bortanför "distributionsformer", alltså reflektera kring ämnesinnehållet mer än utförandet, och vilket ansvar vi tar på utbildningen för att de ska kunna göra detta nyanserat och grundat i kunskap om ämnet. För mer om skillnaden mellan högskolor och företag se till exempel Engwall, Lars (2020). "The Governance and Missions of Universities. I: Engwall, Lars (ed.), Missions of Universities: Past, Present, Future. Cham: Springer Nature, s. 6.

- Den ger en bakgrund och ett vidare perspektiv. Det här helhetsperspektivet, ekonomi har varit med väldigt länge. När man läser ekonomisk historia ger det en vidare förståelse för varför vårt samhälle ser ut som det gör idag. Och så är det med all historia, men just det här med ekonomin, till exempel att aktier inte hade funnits på samma sätt om det inte hade hänt en massa saker för länge sen.

En ytterligare student lyfter fram allmänbildning:

- Det kändes som allmänbildning tycker jag. Jag kände att det här är något man bör kunna. Samhälle, marknad och företagande hade alla kunnat läsa, oavsett vilket program man läser.

Det är dock inte entydigt positiva upplevelser. I den här gruppen, liksom övriga studentgrupper jag träffat, finns föreställningar om vad "ekonomi" är. Deras definitioner sammanfaller inte alltid med de definitioner som finns hos oss som undervisar och forskar i företagsekonomi. Samhälle, marknad och företagande är något annat än "ekonomi" i en students ögon:

- Jag var så inställd på att jag ville läsa ekonomi så jag ville nästan hoppa av efter Samhälle, marknad och företagande och Ekonomisk vetenskap och metodlära för jag trodde allt skulle vara så, så om vi inte hade haft en ekonomikurs efter dem så hade de nog tappat mig. Det beror nog på hur man är som person. Jag tycker historia är ointressant.

Jag frågar studenten, och vänder mig också till de andra, vad de menar med "ekonomi":

- Jag tänker mer praktisk ekonomi, vad jag kan använda sen, i arbetslivet. Det känns som man kan ha mer nytta av de praktiska kurserna. Men även de teoretiska, typ nationalekonomi, de teoretiska bitarna. Att det gav en lite klarare bild. Samhälle, marknad och företagande gav grundförståelse, men där fokuserade inte jag på grundförståelsen utan jag satt och pluggade typ årtal, hur saker och ting har utvecklats. Och det är ju bra att ha i sig så, men det är ingenting jag kommer kunna använda vidare i arbetslivet, vad jag kan se nu i alla fall. Men just för att det blir så, jamen kanske för vidare forskning och se hur saker och ting kan utvecklas i framtiden, genom att titta bakåt. Men det är inget jag har användning av i andra kurser nu.

En annan student fortsätter:

- Sen kände jag att jag hade mer nytta av de kurserna som kom efter; redovisning och ekonomistyrning. De kommer jag ha mer användning av i framtiden i mitt jobb.

Det förefaller alltså finnas en föreställning om att vissa kunskaper är mer användbara än andra. En student uttrycker en lätt oro över att inte lära sig sådant som de tror de kommer att behöva:

- Sen tror jag att många, jag i alla fall, blir lite stressade. För det här vill jag kunna när jag kommer ut i arbetslivet. Folk förväntar sig att jag kan redovisning. De förväntar sig inte att jag ska kunna rabbla hur aktiebolaget byggdes upp steg för steg. Så jag tror att fokus för många läggs på "vad är det jag behöver kunna sen".

Studenten som är mest positiv till kursen menar att kunskap och högre utbildning inte behöver vara uppenbart användbar:

- Jag tänker ändå att högskolan är att man ska utvecklas själv också. Inte bara "jag ska bli en bra kandidat i arbetslivet, för en arbetsgivare".

Ett par studenter mjuknar lite men vill ändå hävda att det finns förväntningar på vad de ska kunna, förväntningar som de vill infria:

- Alla lärare säger "ni är inte här för att ta en examen, ni är här för att lära er någonting" och jag vill ju verkligen lära mig. Egentligen bryr jag mig inte om själva examen, men om det står på ett bevis att jag har en examen och att jag har de kunskaperna, då ger det mig möjligheter framåt. Mer än om man inte har det.

- Jag lär mig inte för att få ett jobb, men när jag får jobbet så vill jag kunna det. Jag har inte slösat tre år på att inte få med mig någonting.

Jag sitter och funderar på de unga människorna framför mig och undrar hur de kan vara så säkra på att bokslut kommer vara mer användbart än grundläggande förståelse för företagets roll i samhället. Jag frågar inte så, men jag frågar om det kan vara så att det är otydligt hur *Samhälle, marknad och företagande* kan spela roll i deras framtid, för att de inte är där än:

- Jo den ger en bild, men sen skulle jag inte säga att det kommer hjälpa mig i arbetslivet med det jag kommer jobba med, utan det kommer vara mitt bakgrundstänk som jag har med mig i privatlivet och hur man generellt tolkar det som person. Men inte så mycket inom det jag jobbar med. Det är ju väldigt ekonomi, bank liksom.

En annan student avslutar och det lite luddiga svaret kanske korresponderar ganska bra med vad jag var ute efter. Vi vet inte särskilt mycket om framtiden, så kanske behövs kunskap som är vidare än tekniska färdigheter:

- Ja, det tror jag. Jag tycker det här är en jättebra kurs, för den handlar om hela samhällets uppbyggnad och varför vi är där vi är idag. Det är ju ekonomi. Varför västvärlden har kommit så långt och kanske inte resten av världen. Den här paradoxen de pratar om. Då handlar det om att västvärlden kanske inte alltid är så mycket bättre som många tror, särskilt i arbetslivet. Man kan tänka lite ideologiskt också. Det känns som att många som väljer ekonomi är individualister och det märkte jag väldigt väl på kursen. Man väljer ekonomi för att man vill få ett bra betalt jobb på kontor med sin kostym och så. Men jag tänker att man måste tänka "the bigger picture" i världen. Man kan tänka ideologiskt, blått eller rött, och jag kände mig väldigt röd när jag satt där och alla "åå ekonomi, åå tillväxt" och jag satt där "men miljön då och alla som bor i andra länder och som inte är lika lyckligt lottade som vi i västvärlden är".

Vi rundar av samtalet. Jag har sagt att vi ska hålla den avsatta tiden och inte dra över. Det är lite svårt, de fortsätter prata. De säger att det var jättekul att prata om kurserna. De är bra på samtal. De lyssnar på varandra och tar vid varandras tankegångar. De är allvarliga och de skrattar. De har tänkt på och pratat om saker som de inte tänkt på eller pratat om

tidigare. De har artikulerat och förhållit sig till den klassiska spänningen mellan kunskap för kunskapens skull och kunskap som praktiskt hantverk. Troligen har de träffat på den tidigare och pratat med varandra om den, men de har nu knådat kursen tillsammans med mig, som tryckte mer på kunskapsinnehåll och mindre på genomförandefrågor.

Södertörn är ett av Sveriges allra yngsta lärosäten, grundat 1996. Ursprunget kan spåras till både det kunskapslyft som Göran Persson hade som hjärtebarn efter finanskrisen i början av 90-talet, en klassisk socialdemokratisk tanke att förlägga lärosäten till platser där utbildningsnivån är låg samt en uttalad idé om att en storstad som Stockholm behövde mer än ett universitet.

Jag får först kontakt med Södertörn och Tommy Larsson Segerlind i maj, ett halvår innan jag sitter i Moas båge. Tommy berättar då att den uttalade universitetstanken var drivkraften för många på Södertörn, tillsammans med att de hade ett uttalat uppdrag att fånga upp studenter från studieovana familjer. Redan i början på 2000-talet började ett lärarlag i företagsekonomi jobba med en kurs som är föregångare till dagens *Samhälle, marknad och företagande*. Kursen är därmed inte något nytt försök till förnyelse av ekonomutbildningen. Dagens kurs är ett resultat av ett arbete som sträcker sig bakåt mot Södertörns födelse. Tommy har följt kursen sedan dess start och vi funderar tillsammans kring vad som möjliggjort *Samhälle, marknad och företagande*, både att den en gång skapades och sen att den har fått fortsätta finnas.

De som samlades på *Samhälle, marknad och företagande* då var intresserade av ekonomutbildning, av pedagogik, ämnesdidaktik och utbildningsfrågor. Inte ointresserade av forskning, men såg den inte som överordnad. Tommy berättar vidare att Södertörns högskola fortfarande var i sitt uppbyggnadsskede. Det var ”högt i tak” för de som ville testa nytt, men också skapa nya typer av mångvetenskapliga kandidatutbildningar med företagsekonomi som huvudämne.

Grundtanken med den introducerande kursen *Samhälle, marknad och företagande* har bestått, men har utifrån lärolagens engagemang fortsatt utvecklas över tid. Speciellt har man arbetat med att tydliggöra progressionen från de introducerande kurserna till de olika delämneskurserna. Tommy menar att kursen är en utmaning för studenterna, men att den också kan vara en utmaning att undervisa på. Den kräver att undervisande lärare lyfter sig från sina specialområden och i stället introducerar studenterna till ämnet företagsekonomi som en helhet samt till de grundläggande men samtidigt komplexa och abstrakta samhällsfenomen som ämnet studerar.

Epilog - Södertörns högskola

Jag tänker på Moa Martinsson och att *Samhälle, marknad och företagande* sker på ett lärosäte som namngett sin huvudbyggnad efter henne. Självt arbetar jag på ett lärosäte som namngett sina byggnader efter figurer i fornnordisk mytologi, av för mig okänd anledning. Huset där högskoleledningen sitter heter Oden. Södertörn har gjort sig känt som en av få högskolor där humaniora och samhällsvetenskap är huvudnummer, inte endast ett pliktskyldigt åtagande. Det finns kanske ingen kausalitet eller egentlig korrelation, men det är ändå på Södertörn som företagsekonomi mycket uttalat presenteras som en samhällsvetenskap.

Om *Samhälle, marknad och företagande* är en kurs som tar ett grepp över många och stora historiska skeenden för att lyfta upp och problematisera företagsekonomi som samhällsfenomen, så är nästa stopp på kartan ett universitet och en kurs som bänder upp företagsekonomi och företagande inifrån. Från företagets balansräkning förs studenterna ut i en värld av skuld och frågor om företagsekonomins framtida och samtida existens i samhället. Jag åker till Örebro.

Företagets verkliga skulder: Externredovisning A på Örebro universitet

Tåget går västerut, från Bergslagens ytterkant i Gästrikland över orter som Horndal, Avesta, Karbenning, Skinnskatteberg. Så stannar det slutligen i Örebro där jag ska träffa Per Forsberg på Handelshögskolan vid Örebro universitet. Här ska jag lyssna till presentationer som görs av studenter på *Externredovisning och räkenskapsanalys (6 hp)*, en delkurs i grundkursen i företagsekonomi.

Per ansvarar för delkursen. Studenterna undervisas i gängse praktiker i bokföring och bokföringsarbete. De lär sig om kontoplaner, bokslut och något om värderings- och periodiseringsproblem. De har föreläsningar, lektioner och räknestugor. Det avslutas med en skriftlig salstentamen. Kurslitteratur är Jan Martons ”Redovisning: förståelse, teori och principer” samt ”Extern redovisning. Övningsbok” av Christer Johansson, Rolf Johansson och Gunvor Pautsch. Som referenslitteratur tipsas om ”Extern redovisning. Textbok” samt ”Den nya affärsredovisningen”. Kursen innefattar också mål som handlar om förståelse för grundläggande begrepp, ämnets historiska utveckling och roll i samhället. Här börjar kursen avvika från de grundkurser i externredovisning som ges på svenska ekonomiprogram. Redovisning blir något annat i Örebro. Bland nämnda textböcker om redovisning från de stora studentlitteraturförlagen, finns också i referenslitteraturlistan ”Skuld – de första 5000 åren” av David Graeber och ”Payback – Debt and the shadow side of wealth” av Margaret Atwood. David Graeber var antropolog, arbetade med historien som verktyg och intresserade sig för ekonomi och ekonomiska system i samhället. Margaret Atwood är författare, främst av skönlitteratur, men har också skrivit böcker som till exempel Payback – Debt and the shadow side of wealth, vilken kanske kan beskrivas som filosofisk samhällskritik inlindad i humoristisk och mycket vacker prosa i essäform. Vad handlar detta om? Det är för att få veta mer om vad det handlar om som jag åkt till Örebro.

Kursens idégrunder

Payback och Skuld handlar om ett moment i kursen som kallas ”Företagets egentliga skulder”. I ett seminarierum i Örebro diskuterar studenterna detta ämne, långt från kontoplaner, debet och kredit. Ytterst närvarande är dock begreppet ”skuld”. Varje grupp visar en bild på en utvidgad balansräkning de gjort på en valfri och på riktigt existerande organisation. FIFA och arrangörerna av fotbolls-VM i Qatar har skulder i form av döda byggnadsarbetare, Coca-cola har skulder i form av nedskräpning, en grupp funderar på vad för slags skulder som kan finnas i det innovativa begreppet ”koldioxidneutral olja”, vilket Lundin Energy marknadsför sina produkter som. Studenterna har dammsugit internet på information om sådant som kan diskuteras och teoretiseras som en icke-finansiell skuld. Inte som en sanning, men som ett sätt att fundera kring organisationers ansvar och skulder bortom den finansiella balansräkningen. De diskuterar problem med att kvantifiera skuld, konsumentansvar, regleransvar, opaka leverantörskedjor och alternativa lösningar.

Per Forsberg trycker på att en viktig uppgift företagsekonomer har, är att tillhandahålla metoder och tekniker som hjälper olika beslutsfattare att fatta bra beslut. Därför är det viktigt att kunna väga olika resurser och skulder mot varandra – inte bara rent finansiella värden.

Han menar att vi ständigt måste utmana och lyfta fram problem mot system och modeller som begränsar sig till en variabel, mot argument att kostnader måste minska utan att balansera mot vilka värden som skapas, eller att bara en viss algoritm är det som räknas.

Övningen ”Företagets egentliga skulder” bygger tydligt på en idé, eller en samling sammanhållna idéer, som Per sen operationaliserar i ett antal undervisningsmoment. Så här skriver Per själv om idébakgrunden:

«Synen på vad en skuld är för något har förändrats över tid. Den nutida finansiella balansräkningen kan kopplas till utvecklingen av kreditinstitutioner som utvecklats för att göra det möjligt för kreditgivaren (långgivaren/borgenären) att kräva igenom sina skulder från låntagaren (gäldenären) vilket sedan länge ansetts som nödvändigt för utveckling av handel med varor och tjänster. Till exempel så bedömde en arabisk resande under 1100-talet att ett geografiskt område var säkert att handla i därför att skulder på ett eller annat sätt kunde krävas tillbaka. “It is a safe country. When a Muslim has business dealings with a local and that Saqlabli (Nordbon) goes bankrupt, his sons and house are sold to pay the merchant what he is owed.” (The travels of Abū Hamid, år 1130–1155). Det finns omfattande institutioner (system av regler och sanktioner) som ska säkerställa att företag värderar och redovisar sina finansiella skulder i form av värdemått uttryckt med pengar. De skulder som ska tas upp i balansräkningen ska ha ett mätbart värde och fordringsägaren ska ha kontroll och kunna bestämma när skulden ska betalas tillbaka.

Historiskt sett har det funnits flera olika typer av ”balansvågar” som använts för att väga människors gärningar. Olika religioner har haft sina speciella vågar och skulder i människors vardag som kan kopplas till idéer om ömsesidighet. Vid sidan av dessa förekommer ekonomiskt kalkylerande och relationer där individer maximerar sin egen nytta – och har gett sig själv rätten att göra så. I det här sammanhanget har effektivitet kommit att handla om att komma åt så mycket resurser som möjligt och bidra med så lite som möjligt. Enligt detta sätt att kalkylera finns inga andra skulder och värden än de som går att stoppa in i den finansiella balansräknings vågskålar.

En vidare syn på balansräkningen öppnar däremot upp för diskussioner om företags komplexa relationer till natur och samhälle och att det finns flera variationer av skulder. Det handlar om skulder som ofta är dolda och svåra att prata om, antingen för att olika organisationer inte vill erkänna dem eller för att det handlar om skulder som är svåra att definiera och sätta ett värde på. När det gäller företagets relation till samhället och naturen är det helt avgörande på vilket sätt resultat- och balansräkningens gränser definieras. Sådana gränser påverkar möjligheten för företag att låta kostnaden för förbrukade resurser hamna utanför både resultaträkningen och balansräkningen – och därmed låta någon annan betala för resursförbrukningen.

Problem med denna strikta ekonomiska redovisningsmodellen som begränsas till finansiella skulder och tillgångar har gett upphov till uttrycket ‘externalisering av kostnader och skulder’ vilket innebär att förbrukningar av resurser och skador, som företaget orsakar på natur eller arbetare, inte tas upp i företagets redovisning utan i stället läggs på någon annan. Det kan handla om att samhället får stå för

kostnader eller arbetare får jobba utan att få betalt. Utifrån en mer mångfacetterad förståelse av vad skulder är, som kan kopplas till samtidens vision om ett hållbart samhälle, är det aktuellt att fråga om inte företag borde ta upp flera olika skulder i sin balansräkning, eller i varje fall införa alternativa balansräkningar.

I läroböcker och regelverk som syftar till att styra företagens räkenskaper hänvisas till tydliga regler, tillsammans med rena och enkla kategoriseringar, för vilka skulder som ska tas upp i den finansiella balansräkningen. Eller, om man vänder på det: det finns institutionella regler som tydliggör vad som inte behöver tas upp som skulder. Men, ur ett bredare perspektiv än det strikt ekonomiska eller redovisningsmässiga så är det ganska oklart varför endast vissa skulder ska tas med i balansräkningen. Utifrån ett vidare perspektiv väcks i stället frågor om vad som borde räknas som en skuld, hur skulder uppkommer och definieras, hur de kan betalas tillbaka, vem som bestämmer vad som är en skuld och i vilken utsträckning pengar kan användas för att betala igen alla olika typer av skulder. Och, inte minst frågan om hur företag skulle kunna redovisa sina olika typer av skulder – om nu hållbarhet är något som eftersträvas.

Att reflektera över skulder som inte ingår i den traditionella redovisningen är inte minst viktigt för att uppmärksamma inom vilka områden innovationer kan utvecklas. Traditionellt har innovationer handlat om att tillverka och utveckla bilar som går snabbare, tystare och säkrare utifrån ett snävt ekonomiskt rationellt sätt. Men, innovationer som bidrar till en hållbar framtid handlar om hur organisationer och dess konsumenter kan minska sina skulder till naturen och samhällen. Därför är det intressant att belysa olika företags olika skulder och diskutera hur de på olika sätt kan betalas tillbaka och undvikas i framtiden, vilket är särskilt viktigt i de fall det rör sig om skulder som inte går att betala tillbaka.»

Uppgiften "Företagets egentliga skulder"

Uppgiften är en gruppuppgift som handlar om att problematisera och vrida och vända på skuld som begrepp och idé. För att komma i gång, inspireras och få något att hålla sig i så tittar studenterna på Jennifer Baichwal's dokumentär Payback, vilken baseras på Margaret Atwoods bok "Payback – Debt and the shadow side of wealth" och som också finns med på referenslitteraturlistan tillsammans med David Graebers "Skuld – de första 5000 åren". Atwood är intresserad av skuld, inte i meningen att en människa eller ett företag har ekonomiska skulder utan skuld som ett sätt för människan att förstå sig själva och sina relationer. Skuldbegreppet vidgas till att handla om uppfattningar om allmän rättvisa ("fairness") och att alla handlingar potentiellt både balanserar en skuld och sätter en ny i rullning. Atwood frågar: "Are we in debt to anyone or anything for the bare fact of our existence, if so, what do we owe and to whom or to what? And how should we pay?" (Atwood 2008). I sin film tar Baichals Atwoods tankar om skuld till konkreta händelser i världen idag. Genom oljeutsläppet från Deepwater Horizon, slaveri under 2000-talet på frukt- och grönsaksplantager i Florida, en nutida familjekonflikt i Albanien med rötter i traditionell hederskultur, reflekterar människor som är direkt berörda av händelserna men också andra engagerade kring skuldbegreppet.

Per skriver till studenterna: “under denna övning, som kan ses som en fördjupning av de individuella reflektionsövningarna, får du vara del i en diskussion om vad skulder egentligen är, vad vi människor har för skulder, vad företag har för skulder och om det möjligt att vara skuldfri. Du får även uttrycka dina åsikter om hur skulder bör definieras. Vi diskuterar även vad det betyder att skulder inte kan finnas om vi inte kan minnas dem, och vad gör vi för att minnas dem. Slutligen frågar vi oss om organisationer och människor har olika slags skulder, och diskuterar i sådana fall varför det är så.”

Studenterna jobbar i grupp och skriver ett PM som också presenteras muntligt vid ett seminarium. Uppgiften är att välja en organisation och utforska den organisationens verkliga skulder genom att reflektera kring maktfrågor, finansiering, skuldrelationer, hur skulder ska betalas av, vem det är som bestämmer vilka skulder som finns och hur de ska återbetalas samt pengars funktioner. De ska också upprätta en utvidgad balansräkning där de för in de verkliga skulder de resonerat sig fram till. Pers grundmodell för den utvidgade balansräkningens ser ut så här:

Forsberg (2021)

En studentgrupp avslutar sitt arbete om Apple så här:

«I de egentliga skulder vi ovan presenterat går tesen att vända på, nämligen att argumentera för att dessa skulder egentligen ligger på oss konsumenter. För utan inköp av dess produkter skulle Apple inte funnits och de skulder de skapat gentemot sina arbetare, miljö och de uteblivna skatteintäkterna har på så sätt skapats av Apple men förts över till oss. Men slutsatsen från den tesen är att vi tror att Apple på organisationsnivå har större makt och direkt påverkan att återbetala dessa skulder än vad vi konsumenter på individnivå skulle möjligtvis kunna ha. Apple har det yttersta ansvaret att vända på de felbeslut de har idag och har haft för att i slutet av dagen redovisa en bättre egentlig balansräkning.

Vidare är frågan, kan Apple någonsin bli skuldfria? I många av de egentliga skul-

derna har vi argumenterat för att återbetala genom monetära medel. Men vi vet att det är det enkla svaret, något som går att kvantifiera skulden och går att ta på. Det som penningvärdet stänger ute är exempelvis återbetalningen av etik och moral. Om Apple nu mot förmodan skulle betala tillbaka skadestånd och sjukhusvistelser till de skadade arbetarna i Sydostasien, går skulden att argumentera för är återbetald rent i penningvärde. Men deras liv och erfarenheter är många gånger redan förstörda och den etiska och moraliska förpliktelsen förbises genom att lösa in en sådan skuld genom att använda just pengar. Apple har redan använt arbetares nöd och sårbarhet för att själva gynnas, detta är något som inte går att reparera enligt oss. Däremot kan pengar vara ett så kallat första steg för återbetalningen av skuld men det värdet pengar för med sig från denna synvinkel är egentligen inget annat än lätta på sin egocentriska självkänsla.

Avslutningsvis startar just begreppet skuld en ambivalent tankeprocess inom oss och en lösning i alla lägen oavsett individ eller företag sträva efter är att behandla andra såsom man själv vill bli behandlad, för att just minska skulderna eller återbetala dem.»

Tillbaka till presentationen i Örebro

Det är kaffepaus i seminarierummet på Handelshögskolan i Örebro. Jag har fått lyssna till presentationer om hur Volvo, Coca Cola och Zara skulle kunna presentera sina skulder, om skuldbegreppet vidgas bortom finansiell skuld. Studenterna identifierar skulder som är svåra eller kanske omöjliga att kvantifiera. Nedskräpning, hur balanserar man det? Ohälsa och död bland människor som arbetar för en organisation? Problem med att balansera skulder. Om Volvo skövlar urskog kan de då balansera skulden genom att plantera nya träd?

Per diskuterar alternativa lösningar, reglering, kortare leverantörskedjor, mer hierarki och mindre marknad. Om Volvo ägde sina egna gruvor så skulle råvarors ursprung och förädling kunna vara mer transparenta. Socialt ansvarstagande, återupplivande av idéer från brukssamhällets tid, då den som ägde bruket tog som sin uppgift att de som arbetade skulle ha ett värdigt liv. Studenterna är med och de är inte alltid nådiga i den skuld de lägger på den organisation de studerat. Men mer än Per, lyfter de sin egen skuld som konsument, konsumentansvar och konsumentmakt, individens ansvar att göra etiska konsumentval. ”Om ingen köper så kan de inte sälja”. Det är som att höra en inverterad version av studenter som läser konsumentmarknadsföring och jag rycks med för det hela tycks handla om hur begär skapas i dem själva.

Jag pratar med en grupp studenter om kursen när vi dricker kaffe. De ger intryck av att vara lite förvirrade. Det är en väldigt rolig uppgift, men de förstår inte riktigt vad det har att göra med boksluten som de jobbade med. Jag försöker prata lite om balansräkningen och de säger att ”jo vi pratar om balansräkningar här också”, men de återgår sen till något tveksamma miner. Jag frågar hur de har tänkt när de definierat vilka skulder mer än de finansiella som deras organisation, Apple, har. Jo, de har sökt information, men att välja... de har vridit och vänt på de egentliga skulderna i det oändliga. Även här råder förvirring, men också entusiasm. Det är roligt att ”få tänka”. En student som hittills suttit tyst sticker in och säger att han tycker det är jätteviktigt och bra att prata om att företag skitar ner och

utnyttjar människor. Nästan alla håller med. Det är viktigt och angeläget det de pratar om på kursen. Det kanske inte gör så mycket ändå att de två månader in i sin utbildning inte kan upprätta någon sammanhållen berättelse om hur praktiska bokslut är relaterat till den mer abstrakta idén om företags egentliga skulder.

Så kommer det från nytt håll ”Men det är lite flummigt”. Vad är det som är flummigt undrar jag? Studenten pratar om att det inte är så konkret, inte riktigt ekonomi. Någon blir intresserad av varför jag är där, de vet att jag jobbar med ett projekt där jag tittar på ekonomutbildningar, men inte varför just denna kurs är intressant. Jag svarar att jag tycker det är intressant att närma sig externredovisning och externredovisningen begrepp på det sätt som ni gör i kursen, det är nog inte så många som gör så i Sverige, på andra ekonomiprogram. Studenten som tycker det är flummigt får vatten på sin kvern: ”Det är alltså bara här som vi gör det här?”. Jag säger att det vet jag inte, men särskilt vanligt är det inte. Sen börjar presentationerna igen. FIFA och VM i Qatar är näst på tur att bli skärskådade.

Epilog - Örebro universitet

Jag tar tåget hemåt efter min dag i Örebro. Bergslagen är svart i novembermörkret. I dagsljus är det ett gigantiskt friluftsmuseum som visar svensk industrihistoria. En gång i tiden, fram till 1960- 70- 80-tal fanns i Bergslagen bruksägare som med både öm och hård paternalism bygger upp ett samhälle kring sin masugn, bostäder, skolor och idrottsplatser. Brukssamhället som togs upp som en möjlig inspirationskälla för hur arbete kan organiseras i framtiden. I den tid vi lever i nu har bruksägaren flyttat från Bergslagsorterna och den administrativa idén ”kommun” har tagit över som övergripande samhällsstruktur. Även om ett stort antal arbetstillfällen försvunnit från Bergslagen så finns ändå själva industrin kvar, men inkorporerad i stora industrikoncerner. Sandvik i Sandviken, Stora Enso i Fors, Outokumpu i Avesta och Atlas Copco i Fagersta.

Jag rör mig vidare mot ett annat företagarcentrum i Sverige, från enorma stål- och träindustrier till en plats där småföretagandet fortfarande blomstrar. Jag åker till Jönköping.

Att organisera en golftävling: Entreprenörskap på Jönköping University

- *Min grupp gjorde en tennistävling och man insåg att vad lätt det är att starta i gång ett litet projekt eller event. Det är så klart tidskrävande, men på väldigt kort tid från att från början egentligen bara tänka på att "ja vi kan ha en tennistävling" till att sen faktiskt genomföra den, lyckas få sponsorer och samarbeta kring att ringa runt, fixa plats, ta in betalningarna, donera pengarna... ja vi gjorde det i välgörenhetssyfte. Det blev en tennistävling. Vi skänkte nästan 10 000 till barncancerfonden, fixade sponsorer, väldigt bra vinster till dem som tävlade. Det var jättekul. Vi fick väldigt bra kritik. Det var väldigt enkla medel för att lyckas. I princip vem som helst skulle kunna göra det. (Student på civilekonomprogrammet, Internationella Handelshögskolan i Jönköping)*

Jag sitter med en grupp studenter på Internationella Handelshögskolan i Jönköping och pratar om deras utbildning och särskilt kursen *Entrepreneurship*. Det är den första kursen på civilekonomprogrammet. En central aktivitet och del av examinationen i kursen, är att studenterna ska utveckla och genomföra en idé för ett projekt eller ett företag. "New Venture Challenge" kallas uppgiften. När den startar har studenterna läst en vecka på utbildningen. I riktlinjerna till uppgiften beskrivs den så här:

«During the New Venture Challenge you will form a team and start a venture with the purpose of earning profits. This project is designed to expose you to many aspects of the entrepreneurial process and in doing so link theory and the course literature with your practical experience. The team will be in charge of identifying and exploiting an idea of your own choice.»

En av studenterna har precis berättat om den tennistävling som hennes grupp planerade och genomförde. En annan student berättar om hennes grupps projekt, ett företag som skulle sälja en produkt som täcker för kamera på dator och telefon. Någon annan nämner att det är flera grupper under tidigare år som gjort och sålt "patches", märken som studenterna fäster på sina overaller. Sådana företag kan överleva kursen och fortsätta under kommande terminer. "De har redan sin design och allt förberett. När det är en ny termin kan de ganska enkelt bara göra 100 stycken till och sälja på en kick-off".

Det låter likt det som på gymnasiet kallas för UF, Ung Företagsamhet, där elever startar ett företag och arbetar med det under ett år. Flera av studenterna jag träffar i Jönköping har haft UF-företag och återkommer till likheterna mellan New Venture Challenge och UF, men ser också skillnader. Sådant har man kanske inte riktigt gjort tidigare om man inte har drivit UF, men det var på ett annat sätt. Det här var ju verkligen... du hade typ fyra veckor på dig och verkligen genomföra det här och att det faktiskt går... det är ganska lätt."

Ja, att det är mycket kortare tid för New Venture Challenge än för UF är något som är en tydlig skillnad, men det finns något mer där som studenterna inte riktigt kan sätta fingret på. Inte heller jag kan sätta fingret på det, men jag tror det har med övningens sammanhang att göra. New Venture Challenge är bara en del av kursen *Entrepreneurship*, vilken i sin tur är en del i större helheter. Nu börjar en resa från inledningens tennistävling och övningen New Venture Challenge ut mot de större sammanhangen som detta sker i.

Kursen Entrepreneurship

Entrepreneurship är en av de två första kurserna på civilekonomprogrammet på Internationella Handelshögskolan i Jönköping. Den är på 7,5 hp och går på halvfart över 10 veckor, parallellt med en kurs i affärsredovisning. Undervisning och examination sker genom föreläsningar, seminarier, två online-tentor, en salstenta och genom New Venture Challenge. Salstentan är utformad som en fallstudie, där studenterna använder modeller som verktyg, men främst deras eget omdöme för att besvara frågorna om fallet. Studenterna behöver argumentera för sina svar för att få poäng. New Venture Challenge innehåller fyra delmoment. Två handlar om att studenterna ”pitchar” sina idéer till företag eller projekt, en gång till investerare (gruppuppgift) och en säljpitch (individuell uppgift). Utöver det skrivs en individuell reflektion och en gruppreflektion.

Kursbok är Barringer, Bruce & Ireland, Duane, (2018). *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures*.

Teman för föreläsningar och seminarier är:

- Business Opportunities: Entrepreneurial Mindset and Creativity in/for a Dynamic World
- Entrepreneurial Teams & Creativity
- Feasibility Analysis
- Business Model
- Finding and Managing Resources
- Presenting your business idea
- Marketing: How to identify and reach your customers
- Accounting in new firms
- Marketing in New Ventures
- Getting financing or funding
- Ethical and legal firm foundations & IP protection
- Crafting and analyzing business models

Magdalena Markowska som är kursansvarig för *Entrepreneurship* beskriver kursen som en kurs *om* entreprenörskap och *i* entreprenörskap. Studenterna ska under kursen inte bara lära sig teori som knyter an till entreprenörskap, utan också tänka entreprenöriellt. Magdalena är tydlig mot studenterna, och mot mig när vi har kontakt:

«While we want to give everyone the chance to experience the whole entrepreneurship process, I make it very clear to the students, that the idea is not to make them all entrepreneurs, but rather to equip them with entrepreneurial mindset that allows individuals to see the world as made of opportunities that need to be per-

ceived or created, evaluated and if judged positive exploited, regardless if this happens in an independent business, corporate career or a school project.

The course is built on Bandura's social learning theory that suggests that to be successful individuals need to feel agentic, self-efficacious; and the levels of self-efficacy can be best adjusted by mastery experiences (learning-by-doing), modeling (learning by observations how others do/did it) and through social persuasion (class discussion) (see the slide pack from the intro lecture attached)."

Entreprenörskapet finns således som både teori, praktik och pedagogik i kursen. Till kursen finns uttryckt tre lärandemål som knyter an till anställningsbarhet:

- Ethical understanding and reasoning,
- Critical thinking
- Collaborative skills.

Förutom entreprenörskap som teori, praktik och pedagogik så är kursen också upplagd så att studenterna får möta företagsekonomins grunder och dess delämnen genom att entreprenörskapsfältet, marknadsföring, ledarskap, strategi och bokföring har alla del i kursen. När Magdalena beskriver kursen för mig och jag tar del av kursmaterialet så tycker jag inte att det är helt tydligt att det är så. För studenterna som jag möter så är det dock tydligt och uppskattat. "En kurs med alla (ämnets) delar. Ett bra underlag för alla inför att man ska välja senare" och "Bra kurs att börja med, tänka på hur du ska marknadsföra din produkt, lite lätt bokföring..." Ett sätt som studenterna uppfattar kursen på är som en företagsekonomisk översikt kurs där entreprenörskap är ett sammanhållande kitt.

Studenterna om Entrepreneurship

Fler av studenterna berättar att de uppskattat det "praktiska" som de kallar det. Att få göra något i motsats till det "teoretiska", som jag inte riktigt greppar vad de menar med. Jag tror de menar "det som står i böcker". Studenterna har haft kul. Inte alla, men flertalet. När var och en i studentgruppen jag träffar får beskriva kursen med ett ord så säger de: kreativitet, packad, mångsidig, mjukstart, interaktiv, fritt tänkande. Jag har inte uppmuntrat dem att säga positiva saker, men kanske tolkade de det så, det är i övrigt inte enbart lovsång när vi pratar.

Liksom studenter gjorde i kursutvärderingarna på Södertörn, hamnar de här studenterna i en del genomförandediskussioner när jag träffar dem, att vissa saker är otydliga och det är många moment till exempel. Det finns också åsikter om att kursen är för enkel, att den innehåller upprepningar från gymnasiets ekonomiprogram. De innehållsdiskussioner vi har och som rapporten koncentreras kring, berör till stor del dikotomin "tänka själv" – rätt och fel.

Studenterna säger att de uppskattade att få tänka under kursen, att det inte fanns rätt eller fel på ett tydligt sätt:

- Det är viktigt att få många olika delar för att vi i slutändan ska liksom komma ut på arbetsmarknaden vi ska inte bara vara utbildade och matade med information vi ska också vara allmänbildade lära oss samarbeta med människor, där är ju kursen

väldigt bra, ger bra förståelse för hela företaget.

- En väldigt kreativ kurs, inget rätt eller fel, så har det inte varit sedan dess.

Även denna grupp studenter använder ordet ”flummigt”, kursen är flummig. Innebörden av flummig är även här oklar men det tycks betyda att det inte finns entydigt rätt eller fel:

- Jag har hört från många elever, från vår klass, att kursen var flummig. Det finns inget tydligt svar på vad som är rätt eller fel, det kan leda mig till att gå åt helt fel håll och då kanske jag svarar på en fråga för jag känner att det är rätt men så är det fel och jag får fel svar på den. Man vet inte vad som förväntas av en.

Det finns de som tycker det är lite obehagligt med flummigheten, studenterna resonerar om det som att det beror på personlighetsdrag. En del gillar inte flummigt. En student säger att hon tycker att ”det är enkelt att vara flummig”. Om rätt och fel säger samma student att:

- Även om det är flummigt och vissa kanske gillar det här med att det ska vara rätt svar så tror jag ändå att det kan vara bra för alla att tänka lite nyanserat och tänka lite på olika sätt och så. Alla kanske kan lära sig något av att tänka på det sättet och inte bara en formel liksom.

Studenterna har inte uppfattat det som att de förväntades vara eller bli entreprenörer. De säger att de snarare ska visa att de kan tänka som en entreprenör:

- Kursen handlade mycket om att rapportera på ett bra sätt. Hitta på hela storyn för ens projekt. Beskriva, utvärdera idén. Trycka på att den kan genomföras.

Magdalena Markowska verkar ha fångat in studenterna i hennes centrala idé att kursen handlar om att studenterna ska utveckla ett ”entrepreneurial mindset” snarare än att alla ska bli entreprenörer.

Entrepreneurship som en del av civilekonomprogrammet på Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Innan jag träffar min studentgrupp i Jönköping så träffar jag Johan Larsson som är ansvarig för civilekonomprogrammet. Jag har pratat med Johan tidigare i telefon. Han var entusiastisk och pratade inte bara om kursen utan om utbildningen som en helhet, om internationalisering, entreprenörskap och vikten av närhet till arbets- och näringsliv. I Johans tjänsterum pratar vi en del om *Entrepreneurship*. Han nämner att när studenterna blir alumner så har många kommit att uppskatta kursen och ser värden i den. Den blir hos somliga studenter mer uppskattad i efterhand än vad den är medan de lever i kursen. Johan och jag pratar dock mer om programmet i stort, hur de arbetar och utformar upplägg, om vad som är viktigt.

«Jag pratar mycket med mina civilekonomstudenter om att de inte är mina kunder. Näringslivet är min kund och också givetvis offentlig förvaltning. Det handlar om att ge studenterna kunskaper och färdigheter så att de blir anställningsbara. Och då är studenterna medproducenter vilket ju märks väldigt tydligt när man gör kurser som *Entrepreneurship*.»

I den tidigare nämnda kartläggningen av de två första åren på ekonomprogram och civilekonomprogram fanns ett mönster där det var svårt att skilja ekonomie kandidatprogram från civilekonomprogram. Samläsning under de första två åren var omfattande och känslan var att civilekonomprogrammen var utformade som ett fyraårigt ekonomprogram, trots att den ena leder till en yrkesexamen och den andra till en generell kandidatexamen. Det var dock en mycket översiktlig kartläggning och nu när jag befinner mig djupare in i ett civilekonomprogram så tycker jag mig i alla fall se en tydlighet i att på Internationella Handelshögskolan i Jönköping är det just det, ett civilekonomprogram. Utöver de av högskoleförordningen givna examensmålen, så har civilekonomexamen på Internationella Handelshögskolan i Jönköping ett så kallat missionsbaserat mål inskrivet i sin utbildningsplan:

«Studenter som tagit examen från Civilekonomprogrammet är rustade för att bidra till att utveckla den praktiska kunskapen om företagande i en global miljö med särskild vikt på entreprenörskap.»

När utbildningen beskrivs på hemsidan så kan det se ut så här:

«Programmet har en internationell profil och nära kontakt med näringslivet. Under utbildningen lär du dig förstå och analysera ekonomiska och politiska frågor på ett metodiskt och vetenskapligt sätt. Representanter från näringslivet medverkar i programmets utformning och gör utbildningen relevant på arbetsmarknaden. Den företagsekonomiska inriktningen fokuserar på verklighetsnära företagsekonomiska problem som rör exempelvis bokslut, investeringsbeslut eller organisationsfrågor.»⁴

I Jönköping möts jag av en tydlighet kring utbildningens uppdrag, att utbilda anställningsbara ekonomer. Det finns också tydlighet kring inriktningen mot entreprenörskap och internationalisering. Utbildningen går på engelska och utbytesstudenter är ständigt närvarande. De svenska studenterna åker på utbyte.

Programmet är uppbyggt på ett liknande sätt som andra ekonomprogram med 7,5 poängskurser i företagsekonomins delämnen. Kursmålen i kurser inom redovisning, styrning samt nationalekonomi går efter gängse tradition i svensk ekonomutbildning. När jag pratar med min studentgrupp ger de också uttryck för att det till delar tycks vara ganska konventionellt och inriktat på ”rätt eller fel”. Flera av kurserna har enligt dem ingen eller svag anknytning till det de gjorde i *Entrepreneurship*. Någon sa att i *Entrepreneurship* fick man tänka själv, så har det inte varit sen dess.

Det finns dock kurser och utbildningsinslag, utöver kursen *Entrepreneurship*, som förefaller syfta till att mer tydligt knyta an till entreprenörskap, internationalisering och närhet till praktik. Den första organisationskurs som studenterna läser heter ”Organizing and Leading in a Sustainable World” och under år 2 läser de kursen ”Sweden in the global economy”. Under de första två åren har studenterna ett fadderföretag som de arbetar med inom ramen för kurserna i marknadsföring och i organisation. Fadderföretagen finns inom både privat och offentlig sektor och studenterna blir tilldelade fadderföretaget av programansvarig. Uppgifterna kan variera men det är centralt att studenterna är ute i organisationerna och pratar med dem. En av studenterna jag pratar med i Jönköping var med i en grupp som till-

4. <https://ju.se/studera/valj-utbildning/program/program-pa-grundniva/civilekonomprogrammet.html>

delades KPMG som fadderföretag.

- Det var väldigt lärorikt. Man fick ett ämne och så fick man ta fram en fråga tillsammans med företaget man skulle skriva om. Vi diskuterade hur kvinnans roll har förändrats i företaget till följd av distansarbete i och med pandemin. Det blev ganska annorlunda. Vi hittade frågan hos dem och hon på fadderföretaget kunde hjälpa oss med den.

- Man skickade tillbaka rapporten till företaget och den första resulterade kanske inte i några råd till företaget, men den andra i marknadsföring då blev det ju verkligen som en slutsats som de skulle kunna ta tillvara på.

Studenten avslutar med att tipsa sina mer juniora kollegor om att verkligen använda kontakterna de får med fadderföretaget ”det är *superbra* kontakter”.

Epilog - Handelshögskolan i Jönköping

De studenter jag träffar i Jönköping är säkra på att få jobb efter sin examen. När jag frågar om varför de valde programmet så svarar flera att det var brett och att ”man kan få jobb inom många olika sektorer”. Det ses som en generalistutbildning. Samtidigt verkar det ganska tidigt börja klarna för studenterna vad de vill inrikta sig mot, finansiering, revision, global ekonomi. Alla ser fram emot jobb utom en student. Om 20 år hoppas han vara arbetslös, en del av FIRE-rörelsen. Studenten som arrangerade en tennistävling vill verkligen inte jobba inom redovisning eller finansiering utan något mer ”kreativt”, ledare till exempel. En av studenterna vet bestämt att hon i alla fall inte ska bli entreprenör, det visste hon innan New Venture Challenge och hon är lika säker efter. Hon vill äga sin egen revisionsbyrå om 20 år. ”Blir du inte entreprenör då?” frågar jag. Hon skrattar och säger ”joo, men inte sån”.

En mycket blek novembersol skiner in genom Johan Larssons kontorsfönster, vårt samtal leder mot sitt slut. Jag funderar på vad det som händer på Internationella Handelshögskolan i Jönköping har med platsen att göra, vi är ändå i Småland. När jag väl tänkt tanken kan jag inte låta blir att fråga: Vi sitter i Småland, vad spelar platsen för roll?

«En avgörande. Så är det... Tittar man på Sverige generellt så ser vi mycket innovativa uppfinningar, entreprenörer, framgångsrikt internationellt och vår region står ut som framgångsrik om man jämför med övriga Sverige och snittet. Att få högre utbildning på plats nära en region där man behövde höja utbildningsnivån, att då lägga ett entreprenörskapsfokus när det entreprenöriella med Gnosjöanda finns där, det var naturligt. Det har aldrig ifrågasatts heller utan det var som att slå in en öppen dörr. Det är klart att vi ska fokusera på detta. Platsen spelar jättestor roll.»

Företagsekonomi: Ett ämne? Introduktionskurser till ekonomprogrammen

Två av de kurser jag beskrivit i den här rapporten är längre kurser som hålls samman tematiskt, men som båda har ambitionen att behandla företagsekonomi som en helhet. På Södertörn med ett historiskt perspektiv, i Jönköping arbetar de med entreprenörskap. Jag har avslutningsvis tittat närmare på två kortare introduktionskurser till företagsekonomi där temat tillåts vara rätt och slätt ”företagsekonomi”. Hur blir det då?

I Göteborg

På Handelshögskolan i Göteborg finns tre valbara huvudområden inom ekonomprogrammet, företagsekonomi, nationalekonomi och finansiell ekonomi. Studenterna läser gemensamt de första tre terminerna och väljer därefter huvudområde. Jag har sökt upp Johan Åkesson, det är mitt i en pandemivåg, vi ses via Zoom. Johan är kursansvarig för introduktionskursen ”Introduktion till ekonomi” på ekonomprogrammet.

Introduktionskursen (2 hp) har tre mål formulerade i kursplanen:

- Visa kunskap och förståelse om grundläggande ekonomiska begrepp och samband
- Visa grundläggande kunskap om de ekonomiska vetenskapernas perspektiv på hållbarhet
- Visa kunskap om grundläggande kunskaps- och vetenskapsteoretiska begrepp samt innebörden av akademisk integritet

Johan berättar om kursens syfte:

«Syftet med ekonomikursen är att få studenterna att förstå vad de sökt. Det kan kanske låta lite pretentiöst men vi har ju blivit litegrann den där utbildningen som ”ja jag vet inte riktigt vad jag ska göra i livet så jag söker en ekonomiutbildning, det verkar bra”. Och då är det inte så dumt med att börja att förstå vad det är för utbildning de kommit in på. Om man bara säger ekonomi då tänker många redovisning och då tänker studenterna när de kommer till oss ungefär: ”Organisationslära? Jag läser ju ekonomi”. Den skevheten finns i bilden av vad vi sysslar med. Vi har många som läst ekonomi på gymnasiet, lite mer än hälften har läst ekonomi på gymnasiet. Visst de kan ha gluttat in lite i nationalekonomi men det är väldigt mycket redovisning. Så syftet är att öppna upp ekonomiämnet.»

Johan delar kursansvaret med Anders Boman som är nationalekonom. Eftersom studenterna läser gemensamt de första tre terminerna har de valt att ha de två stora ekonomiämnena i en och samma introduktionskurs. Johan kommenterar:

«Vi har valt att jag och en nationalekonom kommer med hela våra ämnen. Vilket är lite överambitiöst förstås. En annan sak är att förstå något om vad vetenskap är. Över allt detta ligger också ett hållbarhetsperspektiv. Det är ganska mycket som ska in.»

Kursen examineras genom en salstentamen, obligatorisk närvaro i ”Sustainability Day” samt ett test i akademisk integritet.

På kursintroduktionen ställs frågorna:

...vad är egentligen ekonomi?

Vad skapade värde igår, vad skapar värde idag och framförallt, vad kan skapa värde i framtiden?

För att ta sig an den frågan så jobbar de i Göteborg med att introducera ämnet som en helhet i relation till nationalekonomin, vilket inte enbart är en elak storebror som envisas med att dela introduktionskurs med företagsekonomin. Det finns en poäng med att de två ämnena möts. Så här beskriver Johan Åkesson själv relationen mellan de två ämnena på kursen:

«Företagsekonomin introduceras via kopplingen till nationalekonomins begrepp ’kapital’, det vill säga den produktionsfaktor som omfattar de materiella och immateriella tillgångar som finns i en ekonomisk enhet, såsom ett land, en region och så vidare. Övergripande exempel tas upp kring hur olika länder lyckats att ’utveckla sitt kapital’ via olika investeringar och därefter överförs detta resonemang till att betrakta ett företag som en ekonomisk enhet med olika utmaningar. Utmaningarna knyts därefter till de olika disciplinerna inom företagsekonomin såsom marknadsföring, organisation, redovisning och så vidare. På så sätt växer en bild fram om vilka frågor som studenterna kommer att möta på de kommande grundkurserna i företagsekonomi.»

Studenterna får därefter också en inblick i hållbarhetsfrågor och hur de kommer in i de utmaningar organisationer står inför idag. Både idén om att organisationen är en ekonomisk enhet där olika utmaningar möts genom ämnets olika delar och att hållbarhet är en integrerad del av företagandet, lever vidare efter kursen. Varje år har studenterna en hållbarhetsdag med olika aktiviteter där de möter forskare. I slutet av programmets första år deltar studenterna i ett företagsspel. I kursintroduktionen presenteras spelet som ”strategisk förändring av affärsmodellen i syfte att både vara hållbar och lönsam!”

I kursen får studenterna också korta nedslag i varje delämne och vad som komma skall. Johan introducerar ämnets bredd och delar genom utdrag ur kommande kurslitteratur:

«Tanken är att de ska känna igen sig, när de läser en kurs senare. ”Ja just ja, Johan tog ju upp det där med organisationslära”. Vi är i de flesta syltburkar under de första två veckorna. Jag har tagit de första kapitlen i de böcker de har sen. Till exempel i organisation har vi en kursbok av Jesper Blomberg. Då är det spännande, för studenterna tänker ”aha kan det finnas något annat än struktur- och HR-perspektiv?” för de tror tänker ”allting är ju bara för att det ska bli effektivare”. Vi visar att det här ämnet är något annat också. Alla får inte den aha-upplevelsen, men får man med sig en tredjedel är det väl så gott.»

I Karlstad

På civilekonomprogrammet och på kandidatprogrammet i företagsekonomi på Karlstad universitet börjar programmet med en veckas introduktion till ämnet. *Företagsekonomins grunder* (2 hp) är en delkurs i första terminens kurs Företagsekonomi 1 (30 hp). Jag pratar med Anna Fyrberg Yngfalk som är kursansvarig. Pandemin fortsätter och så gör zoomsamtalen. Anna berättar om kursen:

«Kursen ska ge studenterna inspiration att se hur brett företagsekonomi faktiskt är och sätta företagsekonomi i ett samhällsperspektiv. Genom att sätta företagsökonomi i en tydlig samhällskontext kan vi sedan komma in på andra frågor om till exempel jämställdhet. Vi har en vecka på temat "Vad är företagsekonomi". Det är ett brett och aptitligt sätt att närma sig företagsekonomi. Det ska vara lätt att relatera till.»

Kursen har två mål formulerade i kursplanen:

- Redogöra för företagsekonomiämnets delar
- Reflektera kring hur företagsekonomiämnets delar samspelar

Anna inleder kursen med en introduktionsföreläsning där hon använder "Fenomenet företagsekonomi" av Lars Engwall som grund för föreläsningen. De fyra delämnena har sedan varsin introduktionsföreläsning, 20 minuter var, en person från varje delämne pratar. Utöver detta innehåller kursen en föreläsning om hållbarhet i företagsekonomi och hållbarhetsarbete på Karlstad universitet samt en föreläsning om företagsekonomi som vetenskap. Anna berättar:

«Föreläsaren pratar på ett inkluderande sätt om företagsekonomi, de diskuterar fakta och fake facts och föreläsaren ger inspirerande exempel. Hur vi forskar inom företagsekonomi, vi lanserar den vetenskapliga sidan av det så det inte bara blir utbildningstänkandet.»

Studenterna gör två uppgifter i kursen, en individuell där de skriver personligt om hur de uppfattar företagsekonomi som ämne samt varför de valt att läsa det. De gör också en uppgift i grupp. I gruppuppgiften läser studenterna två artiklar ur *Organisation & Samhälle* som de sen sammanfattar, de väljer själva ur en lista med artiklar som har vad Anna kallar "en lite bredare ansats kring vad företagsekonomi är". Våren 2022 fanns följande artiklar på listan:

Anna-Karin Stockenstrand: *Att leda för jämställdhet*⁵, Per Forsberg: *Redovisning – teknik eller medel att förstå samhället*⁶, Lars Engwall: *Moderna företagsledare som scenartister*⁷, Sara Rosengren: *Marknadsföringens bredare betydelse*⁸, Sabina Du Rietz: *En cirkulär ekonomi*⁹, Magnus Hoppe: *Om företagsekonomins på- och avknappar*¹⁰, Lena Lid Falkman, Sara Rosengren och Karl Wennberg: *Sociala medier som ett sätt att skapa ett nytt (arbets)liv*¹¹.

5. <https://org-sam.se/att-leda-for-jamstallldhet-av-anna-karin-stockenstrand>

6. <https://org-sam.se/redovisning-teknik-eller-medel-att-forsta-samhallet>

7. <https://org-sam.se/moderna-foretagsledare-som-scenartister-av-lars-engwall>

8. <https://org-sam.se/marknadsforingens-bredare-betydelse-av-sara-rosengren/>

9. <https://org-sam.se/en-cirkular-ekonomi-foretagsekonomiskt-tankande-bortom-den-linjara-vardekedjan-av-sabina-du-rietz>

10. <https://org-sam.se/om-foretagsekonomins-pa-och-avknappar-av-magnus-hoppe/>

11. <https://org-sam.se/sociala-medier-som-ett-satt-att-skapa-ett-nytt-arbetsliv/>

En grupp studenter har valt artiklarna *Marknadsföringens bredare betydelse* samt *Om företagsekonomins på- och avknappar* och skriver i sin uppgift:

«Att ge en enkel förklaring på vad företagsekonomi är för något är inte alltid enkelt, men något dessa två artiklarna båda kan visa på är att ämnet har en enorm påverkan på så mycket mer än företagets ekonomi som namnet lyder. Företagsekonomi berör stora delar av samhället samt den individuella individen och det är även därför det är så viktigt. Framför allt viktigt att väga in etik i ämnet för vare sig man talar om marknadsföring, effektivisering, ökning av produktion eller något helt annat så spelar det en väldigt stor roll och man kan se en tydlig koppling till det. Vi ser att baksidan av vinsterna av effektivisering i till exempel vården och äldreomsorgen, då patienterna i fråga inte får den vård och det bemötande de behöver. På samma sätt som att marknadsföringens oavsiktliga konsekvenser kan förstöra människors självkänsla. Företagsekonomi är som nämnt i grunden hushållning av begränsade resurser inom ett företag, men kollar man närmare så ser man att det är mycket större än så. Det påverkar det mesta runt om oss, även delar av vårt samhälle som man inte hade kunnat tänka sig.»

Anna kommenterar uppgiften:

«Det har varit kul att använda Organisation & Samhälle, det tror jag vi skulle kunna göra ännu mer, till exempel för att hitta uppsatsämnen. En nyckel om man vill jobba med jämställdhet och de bredare frågorna är att ge studenterna populärvetenskapliga texter för det gör det enklare att ta till sig utan att det blir för tekniskt svårt. Studenterna är redo och det blir bra, man behöver till exempel inte vara genusexpert själv som lärare för att klara det här, studenterna löser det där.»

Det har varit ett återkommande tema hos studenter och lärare som deltagit i den här studien att reflektera kring vad för slags kunskap som skapas i kurserna. I Örebro uppfattade jag studenterna som lite förvirrade men mest av allt väldigt engagerade, i Jönköping och på Södertörn var det blandade känslor. En del tyckte det var roligt att tänka, andra gillade varken historia eller flum. När Anna och jag pratar om hur studenterna uppfattar introduktionsveckan säger hon:

«Studenterna är redo att prata om de politiska och ideologiska frågorna, de är rätt sugna på det. Så det märks att det finns ett bubblande intresse. Det är ingen som blir upprörd över att vi pratar om maktfrågor. Till exempel vad det innebär att vi har ekonomer i så många delar av samhället. De är med på det. Känslan av att man inte kan byta ut Kotler är kanske lite obefogad. Jag upplever inte att det ska vara ämnesanknutet i en traditionell mening. Det finns de som är mer instrumentella i sina reflektioner men det finns en bredd som är kul att se den här första veckan.»

Epilog - Göteborg och Karlstd

Jag lämnar Anna och Johan, fascinerad av att två så korta kurser som behandlar företags-ekonomi som helhet kan vara så lika men samtidigt så olika. Kanske finns det hopp ändå.

I och med att jag lämnar Karlstad och Göteborg är rapporten nästan slut, de fyra berättelserna är berättade. Jag har dock en kort slutreflektion kvar. I april 2022 hamnar jag till sist vid mitt eget skrivbord på Högskolan i Gävle och funderar på: vad är det här för rapport egentligen?

Att lyssna och att betrakta som mål: En avrundande reflektion kring att skriva en inspirerande rapport

Av alla texter jag skrivit kan den här vara den allra svåraste. En mängd frågor har ställts: Hur skriver jag inspirerande rent stilistiskt? Hur vetenskaplig ska jag vara? Hur kritisk och objektiv ska jag vara? Vad är det ens för genre ”en inspirerande rapport”?

Stilen fick följa min inställning till mina fall, jag skrev utan ramverk och utan värdering, men har ändå försökt skapa en berättelse. Mina egna funderingar har fått stå tillbaka i hög grad. Visst har jag skrivit i jag-form för det är min blick på varje fall som leder berättelsen och det finns inget sådant som en objektiv position. Men jag har valt att inte analysera, granska och utvärdera på det sätt vi ofta gör i akademien. Sådan tankeverksamhet är akademins kärna, en daglig verksamhet. Jag tror det är mer sällsynt att vi antar positionen som betraktare och lyssnare. När vi gör fältarbete betraktar vi visserligen, men oftast med ett tydligt ramverk som ingång och med målet att det hela ska analyseras och bli del av ett forskningsbidrag. Det är svårt att som akademiker stanna vid att betrakta, och att betrakta utan ramverk. Jag har misslyckats med det flera gånger i det här arbetet, men sedan sökt mig tillbaka till ursprungsidén. Något annat som vi gärna tycker att vi ska göra när vi möter något nytt är att vi ska lära oss något av det hela, vi ska ta med något som vi sen kan omsätta i egen handling. Jag har förvisso lärt mig mycket i utredningsarbetet, men jag har inte föresatt mig att lära mig något. Min föresats har varit att lyssna och betrakta.

Jag tror det har varit en god övning för mig att jag bestämde mig för att lyssna och betrakta som mål snarare än medel. Det har varit svårt men också befriande att inte tycka så mycket och inte tänka så mycket kring det jag ser och hör. Sen är det naturligtvis så att jag mer eller mindre håller med dem jag träffat om hur ekonomutbildningar ”borde” se ut. När jag samtalar med dem som tänker olika med föresatsen att inte värdera det de säger så är det mycket lättare att förstå vad de tycker poängen är. Jag har också fått anledning att tänka på hur jag kan närma mig och prata med dem som tänker olika. Det finns ett värde i att vara okritisk, nyfiken och vänligt inställd, då verkar det vara lättare att förstå den andra. Jag har tyckt om dem som jag har träffat, det har fallit sig naturligt att tycka om de människor jag pratar med. Det har varit många väldigt bra samtal. Och jag tror det är där en inspirerande rapport kan få kraft, att den som skriver faktiskt gillar det den skriver om.

Fler borde få göra som jag, åka runt, zooma runt i Sverige och se vad andra gör, prata med människor på ett ganska kravlöst sätt. Det går säkert att inspireras av rapporter men jag misstänker att den som slutligen kommer ha blivit mest inspirerad av alla är jag själv. Kan-

ske har jag en förhoppning om att rapporten ska inspirera till att de som läser skapar möten, minst lika mycket som till konkreta förändringar i utbildningar.

Den fråga som jag frågat mig allra flest gånger är dock en annan än de inledande: Hur inspirerande är det här egentligen, gör inte den knapphet som finns vad gäller förnyelseforskning texten mer provocerande än inspirerande?

Detta har bekymrat mig en hel del, av de människor jag har träffat har jag blivit inspirerad men i det mentala utrymme i projektet som funnits mellan möten med människor, så har mindre positiva känslor kommit. När jag satte i gång projektet tillsammans med Nils Brunsson så hoppades vi hitta exempel på mycket förnyelse och mer radikal förnyelse, vi var inte så säkra på att hitta sådan dock. Jag vet inte var gränsen går mellan radikal förnyelse och bara förnyelse, men jag tror vi tänkte något mer radikalt än det vi fann. Så särskilt mycket fann vi definitivt inte. I och med denna förväntan, och i Nils och mitt fall handlade det nog också om förhoppning, så det finns ett drag i projektet som motsäger den ansats jag haft när jag studerat och skrivit om mina fall. Jag har haft något slags ramverk som är mina egna preferenser. Underliggande finns en föreställning om att allt inte är som jag tycker det borde vara.

Jag har levt med den föreställningen under projektets gång och tänkt att på slutet kan jag skriva något om att det behövs mer förändring, helst radikal förändring, varför det inte sker och så vidare. Nu är jag mer tveksam till att göra så, det är så lätt att hamna på en sida av olika konfliktlinjer. Jag tänker till exempel på motsättningen mellan rätt och fel/förståelse och reflektion, mellan managerialism/kritik av managerialism, mellan yrkespraktik/vetenskaplighet. Skulle jag skriva en sådan avslutning skulle jag riskera att underminera mitt egentliga syfte: att inspirera. Jag vill att rapporten genomgående präglas av vad som händer när man lyssnar och betraktar utan att värdera och insikten att allt inte behöver teoretiseras, analyseras, problematiseras.

Företagsekonomin är liksom många andra vetenskaper en produkt av upplysningen och rationalitetstanken. Det är en idévärld som starkt präglar vår värld än idag, på gott och på ont. Det som upplysningssidéerna såsom de tar sig ut idag kanske inte är så bra på är att upphöja aktiviteter som inte är tydligt produktiva till att ha ett värde, det är också något som präglar en stor del av det företagsekonomiska tänkandet idag. Det är svårt att visa det produktiva i att bara betrakta och lyssna, så fort vi kopplar på ramverk och analys och gör det till ett forskningsprojekt så kan det bli produktivt. Kanske är det därför det är svårt att skriva den här rapporten, jag kontrollerar inte resultatet av den, för resultaten, och bidraget, sitter inte i rapporten utan hos den som läser.

På så vis liknar rapporten snarare något litterärt. Samtida litteratur, konst, teater och musik präglas av en annan historisk tanke än vad företagsekonomin gör. Konstens sfär lever idémässigt fortfarande i spår av romantiken vad gäller konstnärens roll, att konstnärligt skapande görs på konstnärens villkor. Den behöver inte (men kan) ha ett budskap, den behöver inte vara begriplig eller fin (men får förstås vara det) och den får sin betydelse hos mottagaren, betydelsen ges inte av sändaren (oftast). Jag vill betona att rapporten inte är skönlitteratur, inte för att rädda dess legitimitet men för att det vore en aning tarvligt mot de som skriver skönlitteratur. Poängen är att den skiljer sig från utrednings- och forskningsarbete i det att jag inte har ett bidrag, bidraget finns hos mottagaren.

Med detta sagt så väljer jag att inte publicera någon text som problematiserar avsaknaden av radikal förändring. Jag erkänner att jag har skrivit sådan text som driver poänger och budskap, där det finns gott och ont. Texterna jag skrivit tycks för mig enbart spä på motsättningar som redan finns, jag har lyckats behandla allt från idéer om att trögheten sitter i studentförväntningar, det problematiska i professorsfrånvaron på år 1 och 2 i programmen, kurslitteraturens märkliga maktposition, till nämnda motsättningar kring rätt och fel/förståelse och reflektion, mellan managerialism/kritik av managerialism, mellan yrkespraktik/vetenskaplighet. Jag tror inte vi behöver fler sådana texter, företagsekonomi är lika lite som världen i stort i behov av fler sådana texter.

Kanske har jag ett bidrag ändå, men den bygger på lärdomar av mitt eget arbete med rapporten snarare än analys av resultaten. Jag tror det svenska företagsekonomiska kollegiet i sitt gemensamma arbete med utveckling av ämnet är i behov av det jag precis har gjort. Mer romantik, vi behöver betrakta och lyssna utan att värdera det vi ser och hör, utan krav på att det ska finnas konkreta resultat. Vi behöver samtal som varken syftar till konsensus eller att få rätt. Vi behöver se lyssnandet, betraktandet och samtalen som mål i sig. Vi behöver fråga varandra saker. Vi behöver samtal om hur vi föreställer oss planetens framtid, om vad vi genom ämnet bidragit med till samhället och vilka skulder vi har, vad vi tycker är viktigt i livet. Vi behöver vårda det vi har. Vi behöver fantisera och drömma om radikal förändring. Vi behöver göra allt det här tillsammans med dem som vi fram tills nu valt att inte lyssna på och prata med.

Om denna rapport

Ett par kommentarer om arbetsprocessen

Det finns en hel del metoddiskussion integrerad i rapporten, jag har berättat om vilka jag träffat och vad vi pratat om. Jag har berättat om texter som jag citerar och använt. Urvalsprocessen av fall framkommer i början och i slutet. Det finns kontinuerlig reflektion. Det här är också ett slags text som jag kan undra om den behöver någon metoddel, fyra berättelser som ska inspirera? Jag vet inte. Men hur som helst så finns det ett par kommentarer jag kan göra om arbetsprocessen.

Hur jag valde fall

När jag fick frågan av FEKIS styrelse så kom den från Nils Brunsson som är styrelseledamot. Nils och jag har haft kontinuerlig dialog kring rapporten, framför allt vad gäller att identifiera och välja fall.

Rapporten fokuserar på hur företagsekonomi introduceras på program som leder till en ekonomie kandidat, eller har det traditionella upplägget som de programmen har, samt civilekonomprogram. Den första avgränsning som gjordes av urvalet är följaktligen att det skulle vara kurser under den första terminen på ekonomprogram och/eller civilekonomprogram. Detta är en avgränsning som kom till genom samtal med FEKIS styrelse. De program med fantasifulla profiler som är vanliga i ekonomutbildningssektorn är alltså inte med i urvalet. En ytterligare avgränsning är att det är ämnet företagsekonomi som är föremål för förnyelse. Det handlar alltså inte om ny pedagogik eller att studenterna läser något helt annat än företagsekonomi utan om försök att göra företagsekonomi till något annat än det formstöpta ämnet som framkommer i rapporten "Förnyelse och tradition i svensk företagsekonomisk utbildning".

Under våren 2021 arbetade jag med att få kontakt med människor på svenska lärosäten som själva tyckte sig "göra något annorlunda". Jag skickade e-post till antingen utbildningsledare, prefekter, ämnesansvariga, kursansvariga och dylika, och i några fall personer jag kände sen tidigare. Ambitionen då var att det inte var jag som skulle definiera vad som var förnyelse och inspirerande, det skulle komma från de personer som nappade på att vara med. Det blev ett ganska påvert resultat av det hela, men några kontakter fick jag. För att bygga på lite mer så gick jag till rapporten "Förnyelse och tradition i svensk företagsekonomisk utbildning" och hittade ytterligare ett fall. Detta bröt alltså med den ursprungliga ambitionen i någon utsträckning, här började jag definiera vad som kunde vara förnyelse och spännande. Vid FEKIS ämneskonferens i oktober 2021 anordnade Nils Brunsson och jag en session där vi efterlyste fler fall, där kom ytterligare ett fall till då en av de närvarande anmälde sitt intresse. Efter detta hade jag fem kurser som fick forma fyra fall tillsammans.

Det förefaller dock vara så att det är ont om förnyelse. Nils och jag har under hela den tid jag arbetat med projektet sagt att vi mer än gärna blir överbevisade vad gäller känslan av att det inte finns så mycket förnyelse. Det vill vi fortfarande, vi blir glada för varje person som läser och undrar "Varför är inte vi med? Vi gör något som ingen annan gör". Dessa vill vi uppmuntra att berätta för andra om förnyelsen, en session på FEKIS kan vara lämplig, exempel behöver spridas.

Skapandet av material

Insamlingen och skapandet av det material som ligger till grund för fallbeskrivningarna har haft som syfte att skapa ett material som är tillräckligt för att ge en bred och samtidigt inspirerande bild av varje kurs. Jag har inte haft någon ambition att skapa ett material som är exakt likvärdigt för samtliga kurser. Det finns dock tre typer av material som jag strävat mot att ha för varje kurs: samtal med kursansvarig, interaktion med studenter och kursmaterial. Vad för typ av material som samlats in för var kategori i fallen varierar beroende på vad jag har fått tillgång till, vad som varit praktiskt möjligt och när jag ansett att materialet är tillräckligt.

Jag har arbetat nära de kursansvariga lärare samt utbildningsledare som finns omnämnda i rapporten för insamling av material. Jag har haft samtal (”intervjuer”) med samtliga vid ett eller flera tillfällen, förutom en som jag enbart haft e-postkontakt med. Jag har fått ta del av kursernas sidor på respektive lärosätes lärplattform eller fått material skickat till mig. Samtalen har varit ostrukturerade men givetvis kretsat kring den kurs jag varit intresserad av.

Interaktion med studenter har jag dels ordnat genom att genomföra fokusgrupper (2), dels genom att prata med dem vid undervisningstillfällen (1). För introduktionskurserna i Karlstad och Göteborg organiserade jag ingen sådan studentinteraktion. Det har varit fria samtal och diskussioner om kurserna som studenterna läser. De har många gånger uttryckt värderingar kring genomförandet av kurserna. Eftersom rapporten fokuserar på försök och ambitioner att göra något annorlunda så har röster om genomförande inte tagits med i någon särskilt stor utsträckning. Vad studenter tycker om föreläsare, om tid för att genomföra en uppgift och liknande är i sammanhanget mindre intressant. Tyngdpunkten ligger på hur de uppfattar kursinnehållet och det egna lärandet.

Skrivprocessen

Syftet med fallbeskrivningarna är att de ska inspirera. På så sätt är fallen framskrivna framför allt med utgångspunkt i de ambitioner som lärarna har med sina kurser, de försök till förnyelse som görs och vad studenterna tänker och tycker om ämnesinnehållet. Jag har arbetat med att skapa en berättelse för varje kurs som både ska ge en rättvisande och inspirerande bild av kursen.

Samtliga deltagande lärare och studenter har fått möjlighet att läsa och kommentera sena utkast av de kapitel av rapporten de medverkar i. Syftet har varit dels att alla ska känna igen sig i och vara bekväma med att bli beskrivna på det sätt de blir beskrivna på, dels att de citat som finns i rapporten stämmer överens med hur den som talar också tänker. Utöver det har syftet varit att ge möjlighet att kommentera, ge förslag till förbättringar, strykningar och tillägg. Läsningen av de medverkande har varit en central del i skrivprocessen och rapportens färdiga utformning. En anledning är att en inspirerande rapport inte blir inspirerande om de som medverkat inte tycker framställningen som görs av dem känns bra, det ska kännas bra att vara med i en inspirerande rapport. En annan anledning är att de medverkande har mycket mer kunskap om sina försök än vad jag har och att den kunskapen är värdefull för en bra fallbeskrivning. Jag har inte fått någon återkoppling från studenter. Samtliga deltagande lärare har sagt okej, en del har blivit glada till och med, alla har kommenterat, korrigerat faktafel och kommit med förslag på förbättringar och tillägg till sina kapitel. Tack igen till er!

Artiklar och film som nämns i rapporten

Atwood, Margaret (2009) *Payback – Debt and the shadow side of wealth*, Bloomsbury

Barringer, Bruce och Duane Ireland (2018). *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures*

Broberg, Oskar, *Svenskt näringsliv i omvandling. Från 1980 till våra dagar*. Dialogos förlag. Falun.

Du Rietz, Sabina (2019) *En cirkulär ekonomi. Organisation & Samhälle (2)* <https://org-sam.se/en-cirkular-ekonomi-foretagsekonomiskt-tankande-bortom-den-linjara-vardekedjan-av-sabina-du-rietz/>

Engwall, Lars (2016) *Moderna företagsledare som scenartister. Organisation & Samhälle (2)* <https://org-sam.se/moderna-foretagsledare-som-scenartister-av-lars-engwall/>

Engwall, Lars (2020). *Fenomenet Företagsekonomi. Studentlitteratur*

Engwall, Lars (2020). "The Governance and Missions of Universities. I: Engwall, Lars (ed.), *Missions of Universities: Past, Present, Future*. Cham: Springer Nature, s. 6.

Forsberg, Per (2015) *Redovisning – teknik eller medel att förstå samhället. Organisation & Samhälle (2)* <https://org-sam.se/redovisning-teknik-eller-medel-att-forsta-samhallet/>

Graeber, David (2012). *Skuld – De första 5000 åren*. Daidalos

Hedenström, Eva och Hans Malmquist. *Redovisning – BAS-planen, Teoribok, Studentlitteratur*

Hoppe, Magnus (2019) *Om företagsekonomins på- och avknappar. Organisation & Samhälle (2)* <https://org-sam.se/om-foretagsekonomins-pa-och-avknappar-av-magnus-hoppe/>

Jernberg, S. & Sarlöv, E. (2020). *Från ABCD till textilt management: Tradition och förnyelse i svenska företagsekonomiska utbildningar : En kartläggning av kandidatprogram i företagsekonomi och civilekonomprogram på uppdrag av Föreningen företagsekonomi i Sverige (FEKIS). Föreningen företagsekonomi i Sverige.*

Johansson, Christer, Rolf Johansson och Gunvor Pautsch. *Extern redovisning, övningsbok*. Sanoma utbildning.

Johansson, Christer, Rolf Johansson och Gunvor Pautsch. *Extern redovisning, textbok*. Sanoma utbildning.

Lid Falkman, Lena, Sara Rosengren och Karl Wennberg (2018) *Sociala medier som ett sätt att skapa ett nytt (arbets)liv. Organisation & Samhälle (1)* <https://org-sam.se/sociala-medier-som-ett-satt-att-skapa-ett-nytt-arbetsliv/>

Lindblom, Charles E., *Marknad och samhälle*, SNS Förlag, Stockholm.

Marton, Jan. *Redovisning: förståelse, teori och principer* Studentlitteratur.

North, D. C. (1993). *The paradox of the West*. Economics Working Paper Archive. Washington University-St. Louis, Missouri.

Rosengren, Sara (2015) *Marknadsföringens bredare betydelse. Organisation & Samhälle (1)* <https://org-sam.se/marknadsforingens-bredare-betydelse-av-sara-rosengren/>

Schön, Lennart, *Vår världens ekonomiska historia Del 2: Den industrialiserade tiden*, Studentlitteratur, Lund.

Stockenstrand, Anna-Karin (2016). *Att leda för jämställdhet. Organisation & Samhälle (2)* <https://org-sam.se/att-leda-for-jamstallldhet-av-anna-karin-stockenstrand/>

Styhre, Alexander, *Byråkrati: teoretiker, kritiker och försvarare*, Liber AB, Malmö.

Thomasson, Jan, Per Arvidson, Thomas Carrington och Gustav Johed. *Den nya affärsredovisningen*, Textbok. Liber.

...och en film

Baichwal, Jennifer (regissör) (2012) *Payback* [film], National film board of Canada

Bilagor: Kursplaner

Södertörns högskola Kursplan Företagsekonomi A (1053FE)

Örebro universitet - Kursplan FE100G

Handelshögskolan i Jönköping Kursplan Entrepreneurship (JESG10)

Göteborgs universitet kursplan EKFN10

Karlstad universitet kursplan FEGA01

Företagsekonomi A, 30 högskolepoäng

(Business Studies A, 30 credits)

Kurskod	1053FE
Ämnesgrupp	Företagsekonomi
Huvudområde	Företagsekonomi
Fördjupning	G1N (Grundnivå, har endast gymnasiala förkunskapskrav)
Ansvarig institution	Institutionen för samhällsvetenskaper
Utbildningsområde/n	Samhällsvetenskapliga området 100%
Betygsalternativ på hel kurs	G/VG
Utbildningsnivå	Grundnivå
Kursnivå	A
Undervisningsspråk	Svenska
Giltig fr.o.m.	Hösttermin 2022

Fastställande

Kursplanen är fastställd av Fakultetsnämnden vid Södertörns högskola den 2012-04-04 enligt bestämmelserna i högskoleförordningen. Kursplanen har reviderats av Institutionsnämnden för samhällsvetenskaper vid Södertörns högskola den 2021-04-20.

Behörighetskrav

Grundläggande behörighet

Du behöver också ha: Matematik 3b eller 3c eller Matematik C, Samhällskunskap 1b eller 1a1+1a2

Lärandemål

Efter genomgången kurs kan studenten

Kunskap och förståelse

- redogöra för grundläggande teoretiska utgångspunkter inom företagsekonomi som vetenskaplig disciplin, dess utveckling, perspektiv och fält
- beskriva företagsekonomins studieobjekt, dess olika ämnesområden och tillhörande grundläggande modeller, teorier och begrepp
- exemplifiera hur verksamheter kan ledas och styras samt hur organisationens prestationer och uppoffringar påverkar effektiviteten
- redogöra för de företagsekonomiska redskapen för att analysera, bearbeta och värdera fakta rörande företagets finansiella ställning och resultat
- beskriva hur kunskap och utveckling skapas genom växelverkan mellan vetenskap och praktisk erfarenhet
- beskriva grundläggande vetenskaplig undersökningsmetodik

Färdighet och förmåga

- strukturera och analysera företagsekonomiska problem
- diskutera och jämföra olika företagsekonomiska modeller på ett initierat och omdömesfullt sätt
- använda grundläggande begrepp, teorier och metoder vid beskrivning och analys av olika situationer, problem och möjligheter i företag och organisationer
- söka och bedöma relevant information samt gruppvís genomföra en mindre undersökning inklusive skriftlig och muntlig rapportering samt opposition

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- tillämpa sina kunskaper reflexivt och kritiskt inom området
- diskutera etiska frågeställningar i relation till företagande och ekonomisk utveckling

Innehåll, delkurser och examinationsmoment

Kursen ger en allmän kunskap i grundläggande företagsekonomi och ger en grund för den fortsatta ekonomutbildningen. Kursen utmärks av ett praktisknära problemorienterat arbetssätt, där exempel hämtade från näringsliv och organisationer behandlas utifrån ett akademiskt och forskarnära perspektiv. Kursen består av följande delkurser:

Ekonomisk vetenskap och metodlära, 7.5 högskolepoäng

(Methods in Business Studies, 7.5 credits)

Syftet med delkursen är att stimulera till vetenskapsteoretisk reflektion över ekonomivetenskapernas kunskapstraditioner och dess förhållande till andra vetenskaper. Kursen innehåller en bred introduktion till ämnet företagsekonomi, dess studieobjekt och en överblick av olika forskningsmetoder som ämnet använder sig av. Delkursen beskriver den kunskapsutveckling som skett inom ämnet företagsekonomi samt introducerar de mest centrala frågeställningar som området behandlar. Delkursen ger även en presentation av och inblick i aktuella forskningsprojekt. Ett viktigt syfte är att ge en grundläggande förståelse om olika vetenskapliga synsätt, forskningsstrategier och undersökningsdesign samt ge ett kritiskt förhållningssätt till vetenskaplig kunskapsproduktion. Kursen behandlar den metodmässiga begreppsbyggnaden samt låter studenterna tillämpa och reflektera över dessa begrepp i en mindre studie. Studenten får i ett projekt inhämta kunskap om hur en undersökning planeras, genomförs, skriftligt dokumenteras och muntligt presenteras. I projektet får studenten tillämpa tekniker för insamling av information, tolka resultat samt kritiskt reflektera över och värdera sin egen och andras forskningsprocess.

1001, Ekonomisk vetenskap och metodlära, seminarier, 1.5 högskolepoäng

(Methods in Business Studies: Seminars, 1.5 credits)

Betygsalternativ: Tvågradig skala

1002, Ekonomisk vetenskap och metodlära, tentamen, 6 högskolepoäng

(Methods in Business Studies: Examination, 6 credits)

Betygsalternativ: G/VG

Samhälle, marknad och företagande, 7.5 högskolepoäng

(Society, Markets and Business, 7.5 credits)

Delkursen syftar till att ge en bred samhällsvetenskaplig introduktion till ämnet företagsekonomi och dess studieobjekt.

Delkursen ger studenterna en djupare förståelse av de grundläggande fenomen och objekt, vilka ämnet företagsekonomi studerar. Genom ett historiskt perspektiv fördjupas studentens föreställningar och förståelse dels om hur det ekonomiska systemets centrala institutioner, nämligen marknader och byråkratier, samt branscher, företag och andra organisationer har utvecklats fram till vår samtid dels om hur samspelet mellan ekonomiska och politiska institutioner har utvecklats under samma period. Studenten introduceras till grundläggande teorier och begrepp som ämnet företagsekonomi tillämpar i analyser av dess studieobjekt. Institutionernas uppkomst och utveckling, marknadernas integration, företagets och innovationernas betydelse samt globaliseringen är frågeställningar som diskuteras utifrån vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter. Delkursen syftar till att ge studenten en förtrogenhet om tidigare, pågående och tänkbara framtida samhällsförändringar samt hur ekonomiska och politiska institutioner både påverkas av och påverkar denna utveckling.

1003, Samhälle, marknad och företagande, seminarier, 1.5 högskolepoäng

(Society, Markets and Business: Seminars, 1.5 credits)

Betygsalternativ: Tvågradig skala

1004, Samhälle, marknad och företagande, tentamen, 6 högskolepoäng

(Society, Markets and Business: Examination, 6 credits)

Betygsalternativ: G/VG

Redovisning och beskattning, 7.5 högskolepoäng

(Financial Accounting, 7.5 credits)

Delkursen ger en introduktion till företagets finansiella rapportering och det samband mellan extern redovisning och beskattning som finns i Sverige. Delkursen innehåller både teoretiska och praktiska inslag. Delkursen inleds med en introduktion till dubbel bokföring och ekonomiska begrepp. Vidare behandlas lagstiftning och kompletterande normgivning, bokslut och bokslutspolitik, upprättande av årsredovisning, räkenskapsanalys med nyckeltal och kassaflödesanalys, redovisningsteori och sambandet mellan redovisning och beskattning.

1005, Redovisning och beskattning, seminarier, 1.5 högskolepoäng
(*Financial Accounting: Seminars, 1.5 credits*)
Betygsalternativ: Tvågradig skala

1006, Redovisning och beskattning, tentamen, 6 högskolepoäng
(*Financial Accounting: Examination, 6 credits*)
Betygsalternativ: G/VG

Ekonomistyrning, 7.5 högskolepoäng (*Managerial Accounting, 7.5 credits*)

Delkursen ger grundläggande kunskaper om de modeller och metoder som används i ett företags interna styrning och planering. Under delkursens gång behandlas centrala ekonomiska begrepp, resultatplanering, bidragskalkylering, självkostnadskalkylering med påläggs- och ABC-metoden, investeringskalkylering och budgetering.

1007, Ekonomistyrning, seminarier, 1.5 högskolepoäng
(*Managerial Accounting: Seminars, 1.5 credits*)
Betygsalternativ: Tvågradig skala

1008, Ekonomistyrning, tentamen, 6 högskolepoäng
(*Managerial Accounting: Examination, 6 credits*)
Betygsalternativ: G/VG

Undervisningens upplägg

Undervisningen sker i form av föreläsningar och seminarier med obligatoriska inlämningsuppgifter. Inlämningsuppgifterna genomförs i mindre grupper.

Examination

Ekonomisk vetenskap och metodlära:

- 1001: Genomförande, presentation och försvar av ett projekt vid obligatoriska seminarietillfällen samt opponering av ett annat projekt
- 1002: Salstentamen

Samhälle, marknad och företagande:

- 1003: Inlämningsuppgifter och obligatoriska seminarier
- 1004: Salstentamen

Redovisning och beskattning:

- 1005: Inlämningsuppgifter och obligatoriska seminarier
- 1006: Salstentamen

Ekonomistyrning:

- 1007: Inlämningsuppgifter och obligatoriska seminarier
- 1008: Salstentamen

För slutbetyget väl godkänd på hela kursen krävs betyget väl godkänd på mer än hälften av poängen.

Betygskriterier delas ut vid kurs/delkursstart.

Om en student har intyg från Södertörns högskola om kompensatoriskt stöd har examinator rätt att besluta om anpassad examination eller alternativ examinationsform i enlighet med Södertörns högskolas regelverk.

Begränsningar i rätten att tillgodoräkna kursen i examen

Kursen får inte tillgodoräknas i examen samtidigt med inom eller utom landet genomgången kurs, vars innehåll helt eller delvis överensstämmer med innehållet i kursen.

Övrigt

Kursplan

Företagsekonomi, grundkurs, 30 högskolepoäng

Business Administration, Basic Course, 30 Credits

Kurskod:	FE100G	Högskolepoäng:	30
Huvudområde:	Företagsekonomi	Fördjupning:	G1N
Utbildningsnivå:	Grundnivå	Senast ändrad:	2021-09-10
Inrättad:	2014-11-10	Beslutad av:	Prefekt
Giltig fr.o.m.:	Vårterminen 2022	Litteraturlista fastställd:	2021-09-10
		Revision:	4

Mål

Mål för utbildning på grundnivå

Utbildning på grundnivå ska utveckla studenternas

- förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar,
- förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, och
- beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

Inom det område som utbildningen avser ska studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att

- söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå,
- följa kunskapsutvecklingen, och
- utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.

(1 kap. 8 § högskolelagen)

Kursens mål

Kunskap och förståelse

Efter genomgången kurs skall studenten kunna:

- förklara grundläggande begrepp och deras historiska utveckling inom det företagsekonomiska ämnesområdet
- identifiera och analysera företagsekonomiska målsättningar, problem och möjligheter utifrån en helhetsförståelse av ämnet
- relatera olika företagsekonomiska funktioner till ett hållbart samhälle.

Färdighet och förmåga

Efter genomgången kurs skall studenten kunna:

- analysera och diskutera företaget/organisationen som ett exempel på en problemställning
- söka och sammanställa information på ett systematiskt och källkritiskt sätt

- kommunicera, leverera och presentera självständigt arbete i olika former
- tillämpa vetenskapliga modeller, metoder och verktyg inom de olika delämnensområdena marknadsföring, redovisning, organisation och ekonomistyrning.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Efter genomgången kurs skall studenten kunna:

- värdera företagsekonomiska mål, möjligheter och problem i relation till hållbarhet ur ett omvärlds- och samhällsperspektiv
- reflektera över företagsekonomens yrkesroll inom företag/organisationer och samhället

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar företagsekonomi i ett samhälleligt sammanhang. Som helhet är kursen strukturerad i delkurser med utgångspunkt i två perspektiv på företaget/organisationen: externt och internt. I första delen behandlas företag och företagande utifrån ett externt perspektiv. Här analyseras företagets/organisationens samspel och utbyte med omvärlden i form av varor, tjänster och information. I andra delen behandlas företagande utifrån ett internt perspektiv. Här analyseras företagets/organisationens interna arbete med organisering och styrning. Sammantaget skapar kursen en förståelse för företagandets olika problem och möjligheter i ett dynamiskt sammanhang.

Det externa perspektivet omfattar delkurserna, Företaget i samhället -en introduktion, Marknadsföring och delkursen Externredovisning och räkenskapsanalys. Det interna perspektivet omfattar delkurserna Organisation och Ekonomistyrning.

Företaget i samhället - en introduktion, 3 högskolepoäng

Företagandets problem och möjligheter analyseras, diskuteras och värderas utifrån ett samhällsperspektiv med hjälp av grundläggande vetenskapliga begrepp av betydelse för ämnet företagsekonomi.

Marknadsföring, 6 högskolepoäng

Delkursen handlar om hur företag agerar på varu-och tjänstemarknader för att skapa värde tillsammans med kunder och leverantörer. Den behandlar även hur företag organiserar sina aktiviteter för att skaffa kunskap om och etablera eller upprätthålla lönsamma relationer med externa aktörer. Företagets marknadsföringsaktiviteter är nära sammankopplade till företagets strategi, därför ges inledningsvis en introduktion till grundläggande begrepp och modeller inom strategiområdet.

Organisation, 6 högskolepoäng

Företagets/organisationens verksamhet behöver struktur, mål och samordning av olika slags processer. I delkursen behandlas olika begrepp och modeller för intern organisering.

Externredovisning och räkenskapsanalys, 6 högskolepoäng

Ur ett omvärldsperspektiv har externredovisning kommit att spela en allt viktigare roll när det gäller olika organisationers finansiella, sociala och miljömässiga ansvar. I denna kurs ges därför en introduktion av redovisningens grundläggande begrepp och modeller mot bakgrund av företagets relationer till sin omvärld. Vi går framförallt igenom och diskuterar vad balans- och resultaträkningen egentligen handlar om. Det gör vi genom att diskutera några av ämnets centrala begrepp såsom tillgång, skuld och vinst ur ett historiskt och ett nutida perspektiv.

Dessutom innefattar delkursen praktiska och tillämpande övningar gällande löpande bokföring samt upprättande av bokslut. Under delkursen introduceras även analys och värdering av företag.

Ekonomistyrning, 9 högskolepoäng

Utifrån affärsstrategier och överordnade mål utvecklar företag/organisationer sin ekonomiska styrning. I delkursen behandlas olika begrepp och modeller för ekonomisk analys och styrning, så som budgetering, internredovisning, produktkalkylering och investeringsbedömning.

Studieformer

Kursen bygger på en hög grad av självständiga studier där studenten, enskilt och i grupp, arbetar med kursmaterialet i syfte att uppnå lärandemålen. Resultaten av de självständiga studierna presenteras och diskuteras vid ett antal obligatoriska seminarier. Som stöd för de självständiga studierna erbjuds även föreläsningar, lektioner, räknestugor och handledning. Föreläsningar syftar till att beskriva, problematisera och initiera nya moment på kursen medan lektioner består av gemensamma genomgångar av övningsuppgifter. Räknestugor är tillfällen då studenterna övar individuellt, men där det finns tillgång till lärarstöd.Handledningens former är anpassade till examinationen inom delkurserna.

Den som antagits till och registrerats på en kurs har rätt att erhålla undervisning och/eller handledning under den tid som angavs för kurstillfället som den sökande blivit antagen till (se universitetets antagningsordning). Därefter upphör rätten till undervisning och/eller handledning.

Examinationsformer

Företaget i samhället - en introduktion

Företaget i samhället - en introduktion, Inlämningsuppgift 1, 1 högskolepoäng (Provkod: A001)
Individuell uppgift som redovisas skriftligt samt presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Företaget i samhället - en introduktion, Inlämningsuppgift 2, 2 högskolepoäng (Provkod: A002)
Gruppuppgift som redovisas skriftligt samt presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Marknadsföring

Marknadsföring, Skriftlig tentamen, 3 högskolepoäng (Provkod: B004)
Individuell skriftlig salstentamen.

Marknadsföring, Inlämningsuppgift, 3 högskolepoäng (Provkod: B005)
Gruppuppgift som redovisas skriftligt samt presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Organisation

Organisation, Inlämningsuppgift 1, 1 högskolepoäng (Provkod: D001)
Individuell skriftlig uppgift som presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Organisation, Skriftlig tentamen, 2 högskolepoäng (Provkod: D002)
Individuell skriftlig salstentamen.

Organisation, Inlämningsuppgift 2, 3 högskolepoäng (Provkod: D003)

Gruppuppgift som redovisas skriftligt samt presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Externredovisning och räkenskapsanalys

Externredovisning och räkenskapsanalys, Inlämningsuppgift, 2 högskolepoäng (Provkod: C001)

Gruppuppgift med individuellt inslag som redovisas skriftligt samt presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Externredovisning och räkenskapsanalys, Skriftlig tentamen, 4 högskolepoäng (Provkod: C002)

Individuell skriftlig tentamen.

Ekonomistyrning

Ekonomistyrning, Inlämningsuppgift, 4 högskolepoäng (Provkod: E001)

Gruppuppgift med individuellt inslag som redovisas skriftligt samt presenteras och diskuteras vid obligatoriskt seminarium.

Ekonomistyrning, Skriftlig tentamen, 5 högskolepoäng (Provkod: E002)

Individuell skriftlig salstentamen.

För studenter med dokumenterad funktionsnedsättning kan universitetet besluta om anpassning av examination eller annan examinationsform.

För ytterligare information se universitetets regler för examination inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Betyg

Enligt 6 kap. 18 § högskoleförordningen ska betyg sättas på en genomgången kurs om inte universitetet föreskriver något annat. Universitetet får föreskriva vilket betygssystem som ska användas. Betyget ska beslutas av en av universitetet särskilt utsedd lärare (examinator).

Enligt universitetets föreskrifter om betygssystem för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (beslut ORU 2018/00929) ska något av uttrycken underkänd, godkänd eller väl godkänd användas som betyg. För utbildning som ingår i en internationell magister- eller masterutbildning eller i universitetets kursutbud för utbytesstudenter ska betygsskalan A-F användas. Rektor, eller den rektorn bestämmer, får besluta om undantag från denna bestämmelse för en viss kurs om det finns särskilda skäl.

Som betyg på kursen används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

Företaget i samhället - en introduktion, Inlämningsuppgift 1

Som betyg används Underkänd (U) eller Godkänd (G).

Företaget i samhället - en introduktion, Inlämningsuppgift 2

Som betyg används Underkänd (U) eller Godkänd (G).

Marknadsföring, Skriftlig tentamen

Som betyg används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

Marknadsföring, Inlämningsuppgift

Som betyg används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

Organisation, Inlämningsuppgift 1

Som betyg används Underkänd (U) eller Godkänd (G).

Organisation, Skriftlig tentamen

Som betyg används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

Organisation, Inlämningsuppgift 2

Som betyg används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

Externredovisning och räkenskapsanalys, Inlämningsuppgift

Som betyg används Underkänd (U) eller Godkänd (G).

Externredovisning och räkenskapsanalys, Skriftlig tentamen

Som betyg används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

Ekonomistyrning, Inlämningsuppgift

Som betyg används Underkänd (U) eller Godkänd (G).

Ekonomistyrning, Skriftlig tentamen

Som betyg används Underkänd (U), Godkänd (G) eller Väl godkänd (VG).

För ytterligare information se universitetets regler för examination inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Kommentar till betyg

Kursens examination bedrivs i form av skriftlig tentamen och inlämningsuppgifter. Skriftlig tentamen examinerar kursens mål för kunskap och förståelse samt mål för färdighet och förmåga. Inlämningsuppgifter examinerar även värderingsförmåga och förhållningssätt. Inlämningsuppgifterna utförs individuellt samt i grupp i förekommande fall.

För slutbetyget G krävs betyget G på samtliga skriftliga tentamina och minst G på samtliga inlämningsuppgifter. För slutbetyget VG krävs betyget VG på minst tre skriftliga tentamina och betyget VG på minst en inlämningsuppgift, samt G på de övriga examinationsmomenten.

För ytterligare information se universitetets regler för examination inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Särskild behörighet och andra villkor

Grundläggande behörighet samt Matematik 3b / 3c och Samhällskunskap 1b / 1a1 +1a2 (områdesbehörighet A4)

eller

Grundläggande behörighet samt Engelska B, Matematik C och Samhällskunskap A (områdesbehörighet 4)

För ytterligare information se universitetets antagningsordning.

Tillgodoräknande av tidigare utbildning

Student som tidigare genomgått utbildning eller fullgjort annan verksamhet ska enligt högskoleförordningen tillgodoräknas detta som en del av den aktuella utbildningen under förutsättning att den tidigare utbildningen eller verksamheten uppfyller vissa krav.

För ytterligare information se universitetets lokala regler för tillgodoräkningen.

Övriga föreskrifter

Restuppgifter ska fullgöras snarast enligt lärares anvisning.

Omprov

Omtentamen efter vårterminens sista ordinarie tentamenstillfälle infaller i augusti och ersätter då uppsamlingstentamen.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Referenslitteratur

Gabriel, Yiannis Senaste upplagan

Organizing Words. A Critical Thesaurus for Social and Organization Studies

Oxford & New York: Oxford University Press, 368 sidor

Rockström, Johan & Mattias Klum Senaste upplagan

Vår tid på jorden. Välfärd inom planetens hållbara gränser.

Stockholm: Bokförlaget Langenskiöld, 319 sidor

Tillägg och kommentarer

För samtliga titlar gäller senaste upplagan.

Ytterligare litteratur kan tillkomma. Max 100 sidor.

Företaget i samhället - en introduktion, 3 högskolepoäng

Obligatorisk litteratur

Ingvarsson, Anders & Meyer Von Bremen, Ann-Helen Senaste upplagan

Makten över matkassen

Stockholm: Bokförlaget Arena, 183 sidor

Jensen, Tommy & Aina Tollefsen Senaste upplagan

Globalisering

Stockholm: Liber, 127 sidor

Larsson, Mats (red.) Senaste upplagan

Det svenska näringslivets historia 1864-2014

Stockholm: Dialogos, 760 sidor

Marknadsföring, 6 högskolepoäng

Obligatorisk litteratur

Axelsson, Björn & Henrik Agndal (Senaste upplagan)

Professionell marknadsföring

Lund : Studentlitteratur, 603 sidor

Tillhandahålles av institutionen Senaste versionen

Strategi

[Kompendium]

Tillägg och kommentarer till litteraturlistan

Värdeskapande marknadskommunikation - litteratur och artiklar max ca 100 sidor, kan tillkomma ytterligare litteratur. Max 200 sidor.

Externredovisning och räkenskapsanalys, 6 högskolepoäng

Obligatorisk litteratur

Johansson, Christer & Rolf Johansson & Gunvor Pautsch Senaste upplagan
Extern redovisning. Övningsbok
Stockholm: Sanoma utbildning, 296 sidor

Marton, Jan Senaste upplagan
Redovisning: förståelse, teori och principer
Lund: Studentlitteratur, 249 sidor

Tillägg och kommentarer till litteraturlistan

Johansson & Johansson & Pautsch: *Extern redovisning*, avses endast övningsboken.
Dessutom kan eventuellt kompendium tillkomma. Max 100 sidor.

Organisation, 6 högskolepoäng

Obligatorisk litteratur

Börjesson, Mats & Rehn, Alf Senaste upplagan
Makt
Malmö: Liber, 128 sidor

Lindkvist, Lars, Bakka, Jörgen F & Fivelsdal, Egil Senaste upplagan
Organisationsteori
Stockholm: Liber, 344 sidor

Ekonomistyrning, 9 högskolepoäng

Obligatorisk litteratur

Greve, Jan Senaste upplagan
Ekonomistyrning: Principer och Praxis
Lund: Studentlitteratur

Greve, Jan & Peter Öhman Senaste upplagan
Ekonomistyrning: Principer och Praxis Övningsbok
Lund : Studentlitteratur

COURSE SYLLABUS

Entrepreneurship, 7.5 credits

Entrepreneurship, 7,5 högskolepoäng

Course Code: JESG10	Education Cycle: First-cycle level
Confirmed by: Council for Undergraduate and Masters Education May 16, 2019	Disciplinary domain: Social sciences
Valid From: Aug 17, 2020	Subject group: FE1
Version: 1	Specialised in: G1N
	Main field of study: Business Administration

Intended Learning Outcomes (ILO)

Intended learning outcomes define the sought result of study, for each individual student who follows and completes the course. It is important to use the appropriate 'Action Verbs' in the ILO statements. Please follow the additional sub-headings:

Knowledge and understanding

1. discuss key concepts and models around value proposition.
2. explain the process nature of entrepreneurship as well as how this process can be managed.
3. describe the role of entrepreneurship at individual, organizational and societal level.

Skills and abilities

4. explain how new ideas and opportunities can be identified and/or created and identify their potential sources.
5. use tools that can help evaluate new business opportunities.
6. design an investor/sales pitch.

Judgement and approach

7. assess other's entrepreneurial potential as well as reflect on own entrepreneurial potential.
8. reflect about ethical issues that are intimately intertwined with starting and running a business and suggest how ethical dilemmas can be managed in the business world.

Contents

Entrepreneurship is an introductory course into entrepreneurship theory and practice; one that adopts experiential andragogy. The course content focuses on entrepreneurship actor(s) and their endeavor in the process of starting and running a venture. More specifically, Entrepreneurship centers around four different and equally important areas: (1) Entrepreneurial mindset, (2) Entrepreneurial opportunity, (3) Entrepreneurial action, and (4) Entrepreneurship in Context.

Type of instruction

The andragogy used in this course combines immersion in the experience of entrepreneurial endeavor and self-study of the literature. The learning process is supported by lectures and

seminars/workshops, where both theory and practice are connected. The new venture project provides the basis for learning; reflection is a critical element of the learning in the course.

The teaching is conducted in English.

Prerequisites

General entry requirements and English B, Mathematics C and Civics A and required grade Passed or international equivalent.

Examination and grades

The course is graded A, B, C, D, E, FX or F.

The course is assessed in two parts:

Individual written exam – assesses ILOs 1-5 and 8, and represents 4 credits

Group project –assesses ILOs 2, 4-8 and represents 3.5 credits

The grade is reported when all compulsory elements have been successfully accomplished. The final grade of the course is determined by the sum total of points for all parts of examination in the course (0-100 points). Grade is set in accordance to JIBS grading policy - A/B/C/D/E/FX.

Registration of examination:

Name of the Test	Value	Grading
Individual Written Exam	4 credits	A/B/C/D/E/FX/F
Group project	3.5 credits	A/B/C/D/E/FX/F

Course evaluation

It is the responsibility of the examiner to ensure that each course is evaluated. There must be course evaluators identified among the students. The evaluation is carried out continuously as well as at the end of the course, through a survey. After the course the course Examiner meets with student evaluators to discuss the survey results and possible improvements. A summary report is also created. The report is followed up by program directors and discussed with faculty and relevant others (e.g. Associate Dean of Education, Associate Dean of faculty, Director of PhD Candidates, Dean, or Director of Studies). The next time the course runs, students should be informed of any measures taken to improve the course based on the previous course evaluation.

Other information

Academic integrity

JIBS students are expected to maintain a strong academic integrity. This implies to behave within the boundaries of academic rules and expectations relating to all types of teaching and examination.

Copying someone else's work is a particularly serious offence and can lead to disciplinary action.

When you copy someone else's work, you are plagiarizing. You must not copy sections of work (such as paragraphs, diagrams, tables and words) from any other person, including another student or any other author. Cutting and pasting is a clear example of plagiarism. There is a workshop and online resources to assist you in not plagiarizing called the Interactive Anti-Plagiarism Guide.

Other forms of breaking academic integrity include (but are not limited to) adding your name to a project you did not work on (or allowing someone to add their name), cheating on an examination, helping other students to cheat and submitting other students work as your own, and using non-allowed electronic equipment during an examination. All of these make you liable to disciplinary action.

Course literature

Barringer, Bruce & Ireland, Duane (2018). *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures*, Global Edition. Pearson Education. 6th edition. Chapters 1-12

ISBN 1-292-25533-1 or ISBN 978-1-292-25533-0

A reading list associated with the specific issues will be available at the start of the course.

AVDELNINGEN FÖR HANDELSHÖGSKOLANS EKONOMPROGRAM

EKFN10 Introduktion till ekonomi, 2 högskolepoäng

Introduction to studies in business and economics, 2 credits

Grundnivå / First Cycle

Fastställande

Kursplanen är fastställd av Handelshögskolans ekonomprogram 2019-03-12 och senast reviderad 2020-06-12. Den reviderade kursplanen gäller från och med 2020-08-31, höstterminen 2020.

Utbildningsområde: Samhällsvetenskapligt 100 %

Ansvarig institution: Avdelningen för Handelshögskolans ekonomprogram

Medverkande institution

Företagsekonomiska institutionen

Inplacering

Kursen ingår i ekonomie kandidatprogrammet under termin 1 och går inte att läsa som fristående kurs.

Kursen kan ingå i följande program: 1) Ekonomie kandidatprogram (S1EKA)

Huvudområde

Nationalekonomi

Företagsekonomi

Fördjupning

G1N, Grundnivå, har endast gymnasiala förkunskapskrav

G1N, Grundnivå, har endast gymnasiala förkunskapskrav

Förkunskapskrav

Grundläggande behörighet och Engelska B, Matematik C, Samhällskunskap A eller Engelska 6, Matematik 3b/3c, Samhällskunskap 1b/1a1+1a2 (områdesbehörighet 4/A4).

Lärandemål

Efter godkänd kurs ska studenten kunna:

Kunskap och förståelse

1. visa kunskap och förståelse om grundläggande ekonomiska begrepp och samband,
2. visa grundläggande kunskap om de ekonomiska vetenskapernas perspektiv på hållbarhet,
3. visa kunskap om grundläggande kunskaps- och vetenskapsteoretiska begrepp samt innebörden av akademisk integritet.

Kursen är hållbarhetsrelaterad, vilket innebär att minst ett av kursens lärandemål tydligt visar att kursens innehåll uppfyller minst ett av Göteborgs universitets fastställda kriterier för hållbarhetsmärkning.

Innehåll

Kursen ger en översikt över de två huvudsakliga ekonomiämnena på programmet: nationalekonomi och företagsekonomi. Kursen omfattar fyra delmoment:

1. Grunder i nationalekonomi
2. Grunder i företagsekonomi
3. Utmaningar kopplade till en hållbar samhällsutveckling
4. Kunskaps- och vetenskapsteori samt akademisk integritet

Moment 1 ger en introduktion till nationalekonomi. En översikt över ämnet ges. Centrala begrepp såsom marknad och tillväxt introduceras och diskuteras. Ett nationalekonomiskt perspektiv på hållbarhet introduceras och diskuteras.

Moment 2 ger en introduktion till företagsekonomi. Via olika frågeställningar introduceras modeller och begrepp. Ett företagsekonomiskt perspektiv på hållbarhet introduceras och diskuteras.

Moment 3 introducerar skilda perspektiv på hållbarhetsfrågor som syftar till att skapa en förståelse för de utmaningar som finns för en hållbar samhällsutveckling.

Moment 4 utgör en introduktion till grundläggande kunskaps- och vetenskapsteori. I momentet diskuteras även begreppet akademisk integritet.

Former för undervisning

Undervisningen består i huvudsak av föreläsningar. I kursen ingår en obligatorisk utbildningsdag med fokus på hållbar utveckling. I relation till lärandemål 3 ingår en kort onlinekurs på lärplattformen om akademisk integritet.

Undervisningsspråk: svenska

Former för bedömning

Lärandemål 1-3 examineras genom individuell skriftlig tentamen.

Det är obligatoriskt att delta i utbildningsdagen med fokus på hållbar utveckling.

Student som inte deltar i den obligatoriska utbildningsdagen tilldelas en kompletteringsuppgift.

Det är obligatoriskt att slutföra tre självvärtande tester om akademisk integritet på lärplattformen med godkänt resultat.

Individuella hemuppgifter och tentor ska skrivas individuellt. Samarbete i formulering av text, tabeller, figurer etc. är inte tillåtet.

Om student som underkänts två gånger på samma examinerande moment önskar byte av examinator inför nästa examinationstillfälle, bör sådan begäran inlämnas skriftligt till institutionen och ska bifallas om det inte finns särskilda skäl däremot (HF 6 kap 22§).

Om student fått rekommendation från Göteborgs universitet om särskilt pedagogiskt stöd kan examinator, i det fall det är förenligt med kursens mål och förutsatt att inte orimliga resurser krävs, besluta att ge studenten en anpassad examination eller alternativ examinationsform.

I det fall en kurs har upphört eller genomgått större förändringar ska student garanteras minst tre examinationstillfällen (inklusive ordinarie examinationstillfälle) under en tid av minst ett år, dock som längst två år efter det att kursen upphört/förändrats.

Betyg

På kursen ges något av betygen Utmärkt (A), Mycket bra (B), Bra (C), Tillfredställande (D), Tillräcklig (E) och Underkänd (F).

För ett godkänt kursbetyg krävs godkänt på den individuella skriftliga tentamen; närvaro, alternativt komplettering, i relation till den obligatoriska utbildningsdagen om hållbar utveckling samt godkända tester i relation till akademisk integritet. Kursbetyget korresponderar med den sammanlagda poäng som studenten erhållit från den skriftliga tentamen.

Kursvärdering

Efter avslutad kurs sker kursvärdering i enlighet med Avdelningen för Handelshögskolans ekonomiprograms regler. Resultatet och eventuella förändringar i kursens upplägg ska förmedlas både till de studenter som genomförde värderingen och till de studenter som ska påbörja kursen.

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap
Företagsekonomi

Kursplan

Företagsekonomi I

Kurskod:	FEGA01
Kursens benämning:	Företagsekonomi I <i>Business Administration I</i>
Högskolepoäng:	30
Utbildningsnivå:	Grundnivå
Successiv fördjupning:	Grundnivå, har endast gymnasiala förkunskapskrav (G1N)

Huvudområde:
FOA (Företagsekonomi)

Beslut om fastställande

Kursplanen är fastställd av Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap 2022-02-25 och gäller från höstterminen 2022 vid Karlstads universitet.

Behörighetskrav

Grundläggande behörighet samt gymnasiets Engelska 6, Matematik 3b eller 3c, Samhällskunskap 1b eller 1a1 + 1a2. Motsvarandebedömning kan göras.

Lärandemål

Delkurs 1 - Företagsekonomins grunder (2 hp)

Efter avslutad delkurs skall studenten kunna

1. redogöra för företagsekonomiämnets delar och
2. reflektera kring hur företagsekonomiämnets delar samspelar.

Delkurs 2 - Externredovisning I (7 hp)

Efter avslutad delkurs skall studenten kunna

1. beskriva syftet med och användningen av externredovisning,
2. redogöra för grundläggande begrepp och principer inom externredovisning,

3. tillämpa tekniken dubbel bokföring och
4. upprätta årsbokslut för företag med tillämpning av god redovisningssed.

Delkurs 3 - Marknadsföring I (7 hp)

Efter avslutad delkurs skall studenten kunna

1. redogöra för grundläggande begrepp, modeller och teorier inom marknadsföring,
2. relatera grundläggande marknadsföringsteorier till praktiska marknadsföringsproblem,
3. redogöra för marknadsföring utifrån ett hållbarhetsperspektiv,
4. uppvisa grundläggande kunskaper i akademiskt skrivande och
5. muntligt diskutera och presentera resultatet av ett arbete.

Delkurs 4 - Ekonomistyrning I (7 hp)

Efter avslutad delkurs skall studenten kunna

1. redogöra för grundläggande begrepp inom ekonomistyrning,
2. tillämpa grundläggande budgeteringsmetoder, analys- och kalkylmodeller, samt beräkningsmodeller för prestationsmått,
3. tolka och värdera utfall av grundläggande, analys- och kalkylmodeller samt beräkningsmodeller för prestationsmått som används inom ekonomistyrning, och
4. redogöra för ekonomistyrningens relation till hållbarhetsfaktorer.

Delkurs 5 - Organisation (7 hp)

Efter avslutad delkurs skall studenten kunna

1. redogöra för grundläggande begrepp, modeller och teorier inom organisation,
2. beskriva en organisation och dess verksamhet,
3. identifiera, beskriva och analysera organisatoriska problem utifrån struktur, kultur, styrning och jämställdhet,
4. uppvisa grundläggande kunskaper i akademiskt skrivande och
5. muntligt diskutera resultatet av ett eget arbete.

Innehåll

Kursen består av fem delkurser.

Delkurs 1 - Företagsekonomins grunder

Under delkursen Företagsekonomins grunder utvecklar studenten förståelse för företagsekonomiämnets bredd och komplexitet samt hur dess olika delar samspelar och tillsammans bygger upp ämnet. Hållbarhet och jämställdhet introduceras i relation till företagsekonomiämnets.

Delkurs 2 - Externredovisning I

Externredovisning är den lagstadgade informationen till företagets externa intressenter. I delkursen Externredovisning I behandlas grundläggande begrepp, principer och den dubbla bokföringens teknik samt upprättandet av årsbokslut med tillämpning av god redovisningssed. Studenten ges möjlighet att bokföra och upprätta årsbokslut i bokföringsprogram.

Delkurs 3 - Marknadsföring I

I delkursen Marknadsföring I diskuteras och förklaras grundläggande begrepp, modeller och teorier utifrån ett företagsperspektiv. I delkursen behandlas främst konsumentmarknadsföring och centrala områden är marknadsföringsprocessen, konsumentbeteende och marknadskommunikation. Hållbarhet och jämställdhet i förhållande till marknadsföring ingår i delkursen. Akademiskt skrivande, att arbeta i grupp, samt presentationsteknik introduceras.

Delkurs 4 - Ekonomistyrning I

I delkursen Ekonomistyrning I behandlas grundläggande begrepp, modeller och metoder

relaterade till styrning, analys- och kalkylmodeller, budgetering och prestationsmätning. Under delkursen relateras även ekonomistyrning till företags implementering av strategier, såsom marknads-, konkurrens-, och hållbarhetsstrategier.

Delkurs 5 - Organisation

I delkursen Organisation behandlas grundläggande begrepp och teorier. Teorierna relateras till dagens organisationer och deras praktiska relevans betonas. Organisationer studeras utifrån flera perspektiv såsom struktur, kultur, styrning och jämställdhet. Studenten får fortsatt introduktion i akademiskt skrivande.

Undervisningsformerna under kursen består av föreläsningar och seminarier.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Se separat dokument.

Examination

Delkurs 1 - Företagsekonomins grunder

Samtliga lärandemål examineras genom skriftliga inlämningsuppgifter både individuellt och i grupp.

Delkurs 2 - Externredovisning I

Lärandemål 1-4 examineras genom en salstentamen.

Lärandemål 3 examineras även genom en individuell skriftlig hemtentamen.

Delkurs 3 - Marknadsföring I

Lärandemål 1-3 examineras genom en salstentamen.

Lärandemål 2-4 examineras genom en skriftlig inlämningsuppgift som görs i grupp.

Lärandemål 5 examineras genom att den skriftliga inlämningsuppgiften presenteras och diskuteras vid seminarier.

Delkurs 4 - Ekonomistyrning I

Lärandemål 1-3 examineras genom individuella skriftliga inlämningsuppgifter.

Lärandemål 4 examineras genom en skriftlig och muntlig uppgift som görs i grupp.

Delkurs 5 - Organisation

Lärandemål 1-5 examineras genom en individuell skriftlig inlämningsuppgift som diskuteras vid ett seminarium.

Lärandemål 1-3 examineras även genom en salstentamen.

Om studenten har ett beslut från Karlstads universitet om riktat pedagogiskt stöd på grund av dokumenterad funktionsnedsättning har examinator rätt att ge studenten en anpassad examination eller att låta studenten genomföra examinationen på ett alternativt sätt.

Betyg

Kursen bedöms enligt betygsskalan Väl godkänd (VG), Godkänd (G) eller Underkänd (U).

Kvalitetsuppföljning

Under och efter kursen sker en uppföljning av måluppfyllelse och förutsättningar för lärande i kursen. Dess främsta syfte är att bidra till förbättringar. Studenternas erfarenheter och synpunkter är ett av underlagen för granskningen, och inhämtas i enlighet med gällande regelverk. Studenterna informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder.

Kursbevis

Kursbevis utfärdas på begäran.